Fondator: Gheorghe Doran

Cenăzeanul

asociația culturală concordia cenad

Periodic de opinie şi informare socio-culturală ● Anul XXV, nr. 2 (134)/2017

Elevi cenăzeni la „Telemaratonul speranței“
- Casa Tineretului, Timișoara, 28 martie 2017 -

Din cuprinsul acestui număr:

● Hotărâri ale Consiliului Local al comunei Cenad ● Proiecte și investiții ● Raport privind starea economico-socială a comunei Cenad în 2016 ● Cenăzeni pe scenă - două spectacole, aceiași copii de aur ● Interviu: „Trebuie să ne implicăm fiecare, să redevenim ceea ce am fost odată“ ● Interviu: „Orice activitate are nevoie de oameni cu multă voință“ ● Interviu: „Să ne învățăm copiii să-și iubească țara în care s-au născut“ ● Sugestii pentru salvarea istoriei comunei Cenad ● Despre greco-catolicii din Cenad ● Curier juridic ● Jurnale de călătorie (XIII) ● Uniunea Europeană – Scurtă istorie (XIII) ● Plante medicinale, remedii miraculoase (XI) ● Documentar ● Literatură ● Rețete de bucătărie

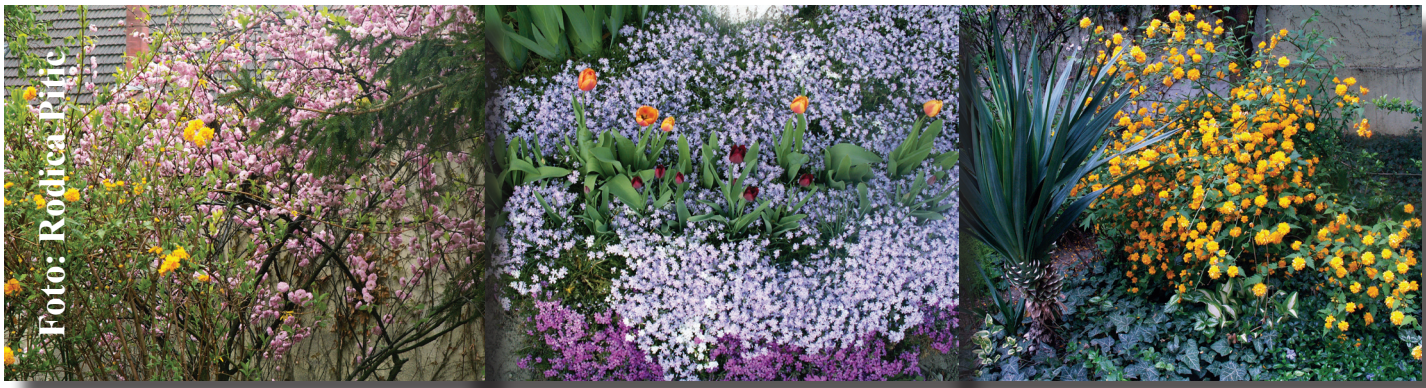
Foto: Rodica Pitic

Hotărâri ale Consiliului Local al comunei Cenad

De la precedenta apariție a revistei „Cenăzeanul" și până la predarea la tipar a numărului de față, Consiliul Local a aprobat următoarele hotărâri:

• Hotărârea nr. 10 din 14.03.2017 privind aprobarea indicatorilor tehnico-economici la obiectivul „MODERNIZAREA INFRASTRUCTURII RUTIERE ÎN COMUNA CENAD, JUDEȚUL TIMIȘ";

• Hotărârea nr. 11 din 14.03.2017 privind aprobarea Studiului de Fezabilitatea, actualizat 2017, pentru „AMENAJARE DRUMURI DE EXPLOATARE AGRICOLĂ ÎN COMUNA CENAD, JUDEȚUL TIMIȘ" și a indicatorilor tehnico-economici;

• Hotărârea nr. 12 din 14.03.2017 privind implementarea proiectului „AMENAJARE DRUMURI DE EXPLOATARE AGRICOLĂ ÎN COMUNA CENAD, JUDEȚUL TIMIȘ"

• Hotărârea nr. 13 din 30.03.2017. privind aprobarea bugetului local pe anul 2017;

• Hotărârea nr. 14 din 30.03.2017 privind aprobarea execuției bugetare și a situației financiare a comunei Cenad pe anul 2016;

• Hotărârea nr. 15 din 30.03.2017 privind însușirea inventarului bunurilor ce alcătuiesc proprietatea privată a comunei Cenad;

• Hotărârea nr. 16 din 30.03.2017 privind radierea din Cartea Funciară nr. 400495, nr. top. 2731/1/3, a dreptului de administrare operativă al S.C.TEHNOCEN SRL Cenad;

• Hotărârea nr. 17 din 30.03.2017 privind radierea din Cartea Funciară nr. 400564, nr. top. 2731/1/2, a dreptului de administrare operativă al S.C.TEHNOCEN S.R.L. Cenad;

• Hotărârea nr. 18 din 30.03.2017 privind aprobarea plății de cotizație anuală pentru anul 2017 datorată de Comuna Cenad, județul Timiș, la Asociația Grupul de Acțiune Locală TRIPLEX CONFINIUM;

• Hotărârea nr. 19 din 30.03.2017 privind aprobarea modificării Organigramei și Statului de Funcțiuni al aparatului de specialitate al primarului din cadrul Primăriei Comunei Cenad, Județul Timiș;

• Hotărârea nr. 20 din 30.03.2017 privind aprobarea Planului de ocupare a funcțiilor publice din cadrul aparatului de specialitate al primarului comunei Cenad, județul Timiș pentru anul 2017.

Facem precizarea că documentele în cauză se pot consulta pe larg la sediul Primăriei Cenad, precum și pe site-ul oficial al comunei, www.cenad.ro

Miroslav Marianuț

Proiecte și investiții

Consiliul Local Cenad a aprobat, prin Hotărârea nr. 10 din 14.03.2017, indicatorii tehnico-economici pentru modernizarea infrastructurii rutiere în comună, faza D.A.L.I. (documentație de avizare pentru lucrări de intervenții).

Valoare totală a investiției este de 5.279.703 lei, inclusiv T.V.A. din care C+M (construcții-montaj): 4.695.613 lei cu T.V.A.

Lungimea totală a traseului este de 9,3 km, iar lățimea platformei drumului: 2,75/4,00/5,50 metri.

Durata de realizare a investiției este de 24 de luni.

Comuna Cenad, prin Consiliul Local al comunei Cenad, se obligă să asigure din bugetul local sumele neeligibile în cuantum de 484.218 de lei.

Prin Hotărârea nr. 11/14.03.2017, s-a aprobat Studiul de Fezabilitate, actualizat 2017, pentru ***„Amenajare drumuri de exploatare agricolă în comuna Cenad, județul Timiș"***, proiect întocmit de S.C. Sercotrans S.R.L., pentru care se solicită finanțare prin FEADR[1] - Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Regională (vezi www.europeanprojects.ro/FEADR.html), submăsura 4.3. „Investiții pentru dezvoltarea, modernizarea sau adaptarea infrastructurii agricole și silvice", proiect având următorii indicatori tehnico-economici.

Valoarea totală fără TVA a investiției - 1.116.698 euro (5.079.857 lei), din care C+M fără T.V.A. - 922.274 euro (4.195.426 lei). Valoarea totală cu T.V.A. a investiției este de 1.324.291 euro (6.024.199 lei), din care C+M cu T.V.A. - 1.097.505 euro (4.992.557 lei). Lungimea totală a drumurilor de exploatare agricolă incluse în proiect este de 8,544 km. Iar durata de realizare a investiției, de 36 de luni, conform ghidului solicitantului.

Prin Hotărârea nr. 13/30.03.2017, Consiliul Local a aprobat alocarea sumei de 4.639.500 lei din excedentul anului 2016 pentru finalizarea Casei de Cultură și, respectiv, a sumei de 2.839.500 lei pentru modernizarea străzilor.

1 Prin acest fond se acordă finanțare 50-70% din valoare eligibilă a proiectului, însă există o serie de condiții pe care proiectele trebuie să le indeplinească pentru a beneficia de fondurile nerambursabile.

Raport privind starea economico-socială a comunei Cenad în 2016*

Având în vedere prevederile art. 63, alin. 3, lit. a din Legea nr. 215/2001 privind administraţia publică locală, se întocmeşte prezentul raport.

1. Agricultură

a. Aplicarea legilor fondului funciar nr. 18/l99l, l/2000 şi 247/2005 a fost finalizată.

b. Modul de folosință a terenului

Total arabil – 6.506,58 ha

- S.C. Expl. Agric. Matei S.R.L. 1.261,78 ha
- S.C. Talfagro S.R.L. 172,58 ha
- S.C. Agrobilan S.R.L. 1.852,16 ha
- S.C. Sinagro 153,36 ha
- S.C. Gaste Bei Oana S.R.L. 527,23 ha
- S.C. Tom Tim Tomnatic S.R.L. 492,80 ha
- S.C. Wilhelmine S.R.L. 395,03 ha

Asociații familiale cu peste 50 ha

- Selac Angelco 314,87 ha
- Ciurte Alexandru 135,66 ha
- Carabet Florina 55,82 ha
- Târziu Vasile Lucian 25,85 ha
- Popescu Lucian 55,10 ha
- Târziu Dorin 26,77 ha

Din izlazul comunal s-a închiriat suprafața de 424,39 ha.

2. Animale

- Bovine total - 265 cap.d.c. vaci 193 cap.
- Ovine total - 1.979 cap.d.c. oi mame 1.700 cap.
- Caprine - 120 cap. d.c. capre 80
- Porcine - 1500 cap.d.c. scroafe 30
- Cabaline - 90 cap.d.c. iepe 60
- Măgari 3 cap.

3. Utilaje agricole

- Tractoare U 445 50 buc.
- Tractoare U 65 80 buc.
- Tractoare sub 45 CP 2 buc.
- Tractoare peste 65 CP 120 buc.
- Remorci 130 buc.
- Pluguri 212 buc.
- Grape toate tipurile 180 buc.
- Semănători păioase 48 buc.
- Prăşitoare 48 buc.
- Cultivatoare 60 buc.
- Combinatoare 40 buc.
- Combine păioase 40 buc.
- Combine porumb 8 buc.
- Căruțe 55 buc.
- Prese balotat 13 buc.
- Maşini ierbicidat 40 buc.
- Maşini împrăştiat îngr. chimice 25 buc.

4. Suprafața însămânțată în toamna 2016

- Grâu - ha 4.100 ha
- Orz - ha 1.100 ha

5. Servicii publice de salubrizare

- autocompactor 1 buc.

6. Servicii publice

- poştă, telefonie
- transport în comun asigurat de firme private
- transport C.F.R.
- ENEL
- asistență socială
- asistență zooveterinară
- piață agroalimentară
- 2 mori prestatoare nefuncționale
- serviciu pompe funebre
- televiziune prin cablu
- carieră de nisip

7. Societăți comerciale agroalim. mixte 16

8. Bănci 1

- Cooperativă de credit
- Bancomat

9. Prestări în construcții și alte servicii

- echipă de zidari la Primărie
- zidari autorizați
- zugravi autorizați
- ateliere reparații auto – 1
- ateliere lăcătuşerie şi fierărie – 2
- frizerie+coafură – 2
- 1 brutărie

10. Asistență medicală

- 2 cabinete medicină generală cu doi medici de familie şi un cadru sanitar cu studii medii.
- 2 cabinete stomatologice cu doi medici
- 2 farmacii
- 1 medic veterinar

11. Învățământ

- elevi total 481
- preşcolari 117
- cadre didactice 35
- 2 şcoli
- 1 grădiniță
- 1 creşă

(Continuare în pag. 26)

* Acest raport a fost prezentat de primarul Nicolae Crăciun şi aprobat în cadrul şedinței extraordinare a membrilor Consiliului Local Cenad din data de 30 martie 2017.

Cenăzeni pe scenă - două spectacole, aceiași copii de aur

Telemaratonul Speranței

Şcoala Gimnazială din comuna Cenad a răspuns prezent invitaţiei de a participa la Telemaratonul Speranţei, în cadrul proiectului „Noi suntem prietenii voştri“, care a fost difuzat la Televiziunea Europa Nova din Timişoara în

Emoții în fața camerei de luat vederi

Majoretele din Cenad, demonstrându-și măiestria

31 martie-1 aprilie 2017. Acesta se află la cea de-a XXIV-a ediţie şi are ca scop susţinerea şi sprijinirea persoanelor cu distrofie musculară.

La program, şcoală noastră a prezentat un dans sârbesc, echipa „Mlădiţe cenăzene“ fiind coordonată de prof. **Oana Erdei** şi **Liliana Berciu**, precum şi un punct de acrobaţie artistică prezentat de echipa de majorete a şcolii, sub strictă supraveghere şi îndrumare a prof. **Mărioara Clisic**.

Pe lângă acest program artistic, şcoala a făcut şi o donaţie în valoare de 600 de lei. Mulţumim pe această cale profesorilor şi părinţilor care au participat cu sufletul la strângerea de fonduri.

„Lada cu Zeste“

Festivalul-Concurs „Lada cu Zeste“, aflat la cea de-a XI-a ediție, 2017, a făcut ca de data aceasta, împreună cu Corul Bisericii Ortodoxe Române din Comuna Cenad, instruit de **Ioan Dogojie**, și echipa noastră de dansuri populare, „Mlădițe cenăzene“, să participe. Ambele echipe au fost declarate admise la faza zonală.

Gustul succesului este dulce, dar nu ne putem bucura pe deplin până în momentul finalizării acestui concurs de o înaltă ținută artistică.

Faza județeană se va desfășura la Timișoara, în data de 12, 13, 14 mai 2017, unde sperăm să ne prezentăm onorabil, asemenea corului cenăzean, care a reușit să strângă în palmaresul său numeroase premii.

Echipele se prezintă

În formația de mai jos s-a prezentat în data de 28.03.2017, la filmarea pentru **Telemaratonul Speranței**, emisiune care a fost difuzată în data de 31 martie a.c., dar și la preselecția pentru Festivalul-concurs **Lada cu zestre** de la Gottlob, din data de 19.03.2017, echipa „Mlădițe cenăzene“, instruită de Oana Erdei și Liliana Berciu:

1. Pavlovici Marko
2. Filipov Nevena
3. Belmega Andreea
4. Milicici Deian
5. Tălălău Mădălina
6. Radu Oana
7. Sârbu Robert
8. Mezei Daria
9. Ugleşin Zsolt
10. Cornut Larisa
11. Sas Andreea
12. Bornea Darian
13. Bojin Andra
14. Filipov Nenad
15. Marianuț Maia
16. Milicici Adriana
17. Kovaci David
18. Ghigheci Sara
19. Furge Zsolt
20. Cornut Anastasia
21. Danci Saşa
22. Sabou Neda

Iată și echipa de majorete, instruită de Marioara Clișic:

1. Larisa Teleman
2. Tania Roman
3. Cătălina Gligor
4. Cristina Sas
5. Iulia Korom
6. Ana Maria Deca
7. Giorgiana Covaci
8. Ștefania Sas
9. Ionela Hojda
10. Ana Maria Suciu
11. Nicoleta Cozma
12. Luciana Rejep
13. Florentina Martinic
14. Marisa Naizar
15. Corina Tirla

Pagină realizată de:
Prof. **Oana Erdei**

„SESIL“ a ajuns la final

Municipiul Arad a fost marți, 4 aprilie 2017, gazda conferinței de închidere a proiectului **„Stoparea extinderii speciilor invazive de plante în Parcul Natural Lunca Mureşului - SESIL“**, care a beneficiat de un buget eligibil de 400.000 de euro şi a fost finanţat prin Mecanismul Financiar al Spaţiului Economic European (SEE), în baza Memorandumului de Înţelegere încheiat între Republica Islanda, Principatul Liechtenstein, Regatul Norvegiei şi Guvernul României.

Aspect de la întâlnirea din sala de conferințe a Consiliului Local Cenad, din data de 30 martie 2017, cu oficialitățile locale, în care Simon Daniel, managerul proiectului SESIL, a prezentat importanţa combaterii speciilor invazive.

Acest proiect face parte din **Programul RO 02 „Biodiversitate şi servicii ale ecosistemelor“** şi are ca promotor **Administraţia Parcului Natural Lunca Mureşului,** iar ca parteneri **Universitatea „Aurel Vlaicu“ Arad** şi **Asociaţia Centrul de Dezvoltare Arad**.

Iată și obiectivele proiectului:

• **Evaluarea cantitativă şi calitativă** a efectelor negative asupra ecosistemelor agro-silvice şi a habitatelor de interes comunitar generate de extinderea speciilor invazive de plante în Parcul Natural Lunca Mureşului;

• **Reabilitarea** unor agro-ecosisteme din Parcul Natural Lunca Mureşului afectate de extinderea îngrijorătoare a speciilor invazive de plante, în special *Amorpha fruticosa* (salcâmul pitic);

• **Conştientizarea publicului** cu privire la efectele negative generate de extinderea speciilor invazive de plante şi practicarea agriculturii intensive, în detrimentul celei durabile.

• **Zona de acoperire** a Proiectului a fost:

Parcul Natural Lunca Mureşului, pe raza localităţilor Arad, Pecica, Semlac, Şeitin, Nădlac, Zădăreni, Felnac, Secusigiu, Periam, Saravale, Sânnicolau Mare şi Cenad.

În cadrul proiectului s-au realizat sau achiziţionat, următoarele:

• **O bază de date GIS**, care cuprinde distribuţia în teren a speciilor invazive de plante din Parcul Natural Lunca Mureşului;

• **O strategie/plan de lucru** pentru combaterea şi prevenirea instalării speciilor invazive de plante în aria protejată;

• **Teren agricol reabilitat şi** eliberat de specia invazivă *Amorpha fruticosa*. Terenul a fost redat circuitului agricol **şi**, printr-o exploatare sustenabilă, **îşi** va reface potenţialul ecosistemic;

• **Un tractor** şi utilajele agricole necesare executării lucrărilor de combatere şi prevenire a instalării speciilor invazive de plante (freză forestieră, scarificator, plug, disc, cositoare mecanică) - au fost achiziţionate şi utlizate în implementarea proiectului;

• **O pagină web** în care au fost prezentate proiectul, finanţatorul, parteneriatul, obiectivele proiectului, acţiunile propuse, rezultatele proiectului, www.sesil.eu, alături de un cont social media, care a atras peste 2.500 de utilizatori

• **12 întâlniri de conştientizare a comunităţilor locale,** prin care a fost informată populaţia cu privire la importanţa combaterii speciilor invazive si modalităţii prin care populaţia locală, în special proprietarii de teren, se pot implica activ în combaterea acestor plante.

• **Un film documentar**;

• **Materiale promoţionale de conştientizare**;

• **Un simpozion ştiinţific în cadrul căruia au fost diseminate rezultatele proiectului în mediul academic.**

Sursa materialelor:
Administraţia
Parcului Natural Lunca Mureşului

„Trebuie să ne implicăm fiecare, să redevenim ceea ce am fost odată“

- Interviu cu dl Dan Muntean, despre caii-putere și mândria de a fi cenăzean -

– Domnule Dan Muntean, iată-ne la un interviu ce nu mai are de-a face cu avocatura, profesia dvs. de bază, ci cu totul altceva: competițiile auto-moto. În datele biografice în calitate de membru al colegiului de redacție al revistei *„Cenăzeanul“* pentru monografia *„«Cenăzeanul» - 25 de ani“*, ați mărturisit că nu sunteți un simplu spectator, ci chiar participați la asemenea întreceri. De unde această atracție specială pentru caii-putere ascunși în motoare?

– De mic copil am fost atras de motoare. De pe la vârsta de 14 ani luam motoreta tatălui meu și, împreună cu câțiva prieteni, pasionați și ei de motoare, ne petreceam timpul plimbându-ne pe câmpurile din jurul Cenadului cu motoretele la care puteam avea acces în acea perioadă, „Simson“, „Carpați“, „Mobra“, dar cu aceeași pasiune bricolam la aceste motoare, zilnic având ceva de modificat la ele. Era pentru noi cel mai plăcut mod de a ne petrece timpul. Ulterior, am avansat la motoare și mașini mai puternice. Prin anul 1985, în Ungaria învecinată a fost dată în folosință o pistă de grand prix și au început să găzduiască etape de Formula 1, iar posturile de televiziune maghiare au început să transmită aceste competiții, eu fiind fascinat de ele și urmărindu-le permanent.

– Vă invit la o călătorie în timp. Care erau, la Cenad, anii motoarelor despre care vă amintiți din copilărie?

– La Cenad nu a existat o tradiție în acest domeniu, dar în copilărie îl aveam ca model pe Nicolae (Lae) Crișan, care avea o motocicletă și mergeam tot timpul la el să ne dea sfaturi, mai ales în ceea ce privește bricolarea motoarelor, tot cu el făcând și primele călătorii mai lungi cu motorul, până la Timișoara

– Vă invit să enumerați, în ordine cronologică, cele mai importante competiții auto-moto la care ați participat în calitate de concurent.

– Am început participarea la competițiile automobilistice relativ târziu, în anul 2012. Atunci mi-am achiziționat prima mașină, un „Seat Leon“, cu care am concurat în acel an în Campionatul Județean de Automobilism A.C.R. Timiș și în Campionatul Regional de Automobilism F.R.A.S., în competiții de rally sprint și viteză pe traseu montan VTM, aproximativ 10 etape pe an. În anul 2013, mi-am achiziționat a doua mașină, un „Renault Clio RS“ pregătit special pentru competiții sportive, cu care am devenit campion general la clasa 3 în anul 2013, în Campionatul Regional. Am continuat în Campionatul Județean de Automobilism A.C.R. Timiș și în Campionatul Regional de Automobilism F.R.A.S., concurând mai ales în competițiile de viteză pe traseu montan.

Competițiile la care am participat s-au desfășurat la Reșița, Oravița, Nădrag, Hunedoara, Râușor, Gurahonț, Arad, Timișoara, Deta, Buziaș, chiar și în Sânnicolau Mare, până în anul 2015, se desfășura un concurs de rally sprint.

– Dar în calitate de spectator?

– Cum aveam această pasiune de mic copil, ca spectator am început să merg la competiții motorizate încă din anul 1990, când, după liberalizarea călătoriilor în străinătate, prima mea ieșire din țară a avut loc la Marele Premiu de Formula 1 de pe „Hungaroring“, de lângă Budapesta, cu ocazia unei excursii în care l-am avut ca și ghid pe Zoltan Kovacs, devenit ulterior proprietar și director al săptămânalului „Agenda“. A fost o experiență de neuitat, care s-a terminat prea repede. Ulterior, am mai vizionat ca spectator încă două etape de Formula 1 în Ungaria, apoi la Campionatul Mondial de Motocilism Viteză MotoGP în Cehia, la Brno, de două ori, și o dată în Spania, la Barcelona, În ultimii patru ani, am fost de fiecare dată la etapa WTCC din Budapesta și la Campionatul german de turisme DTM, tot la Budapesta. Am mai fost la etape de rally și VTM naționale. Mai am un singur deziderat și anume să pot viziona, la fața locului, o etapă din Campionatul Mondial de Anduranță, de 24 de ore, la Le Mans.

– În recenta istorie a Cenadului, au fost la modă mopedele. După seria de accidente la nivel național, legislația s-a înăsprit. Care este părerea dvs.? E bine, e rău?

– Ca pasionat de motosport, consider că trebuie găsit un echilibru între o legislație prohibitivă și posibilitatea de a „te da“ cu motorul. În alte țări există o adevărată cultură a scuterelor și poți vedea tineri de ambele sexe de la vârste fragede pe motoare. Nu cred că soluția actuală de condamnare la închisoare a persoanelor ce conduc un scuter fără permis de conducere este una proporțională și justă, sancționarea cu amendă fiind suficientă. Ar trebui stabilită o limită de putere până la care să se poată conduce

scuterele fără permis de conducere, eventual cu un curs intensiv cum a mai fost în urmă cu ceva timp. Scuterul este un bun început pentru cei care vor dori în viitor să conducă o motocicletă, deoarece este bine ca îndemânarea să se formeze la o viteză și putere minime.

– La Cenad există o zonă ce, pentru amatori, este excelentă pentru cursele de motorete, motociclete, ATV-uri: pădurea și nisipăria de la Mureș. Numai că face parte din Parcul Natural Lunca Mureșului. Ajungem aici la o controversă valabilă pentru întreg teritoriul țării, care există între amatorii de adrenalină și apărătorii naturii. Care ar fi pledoaria dvs.?

– Da, este o zonă excelentă pentru aceste plimbări moto, dar fiind vorba de Parcul Natural, nu mai există această posibilitate și suntem nevoiți să mergem mult mai departe pentru a ne bucura de natură de pe motocicletă. Eu consider că este o falsă controversă între amatorii de adrenalină și apărătorii naturii. Am ajuns în situația în care vânătorii sunt cei mai înverșunați apărători ai naturii împotriva celor care doar ne plimbăm prin natură cu motoarele. Nu vreau să supăr pe nimeni, dar oare cine distruge mai mult fauna, motocliștii sau vânătorii legali sau ilegali? Când eram copil, ne puteam plimba în voie cu motoarele prin pădure și lunca Mureșului, iar animalele sălbatice nu au dispărut din zonă. Încă nu am auzit ca un animal să fi dispărut din cauza motoarelor, dar sunt nenumărate specii dispărute din cauza vânării lor intensive, însă factorii decizionali sunt, de regulă, vânători și nu motociclești.

– Înainte de 1989, exista la Școala Generală (acum Gimnazială) din Cenad un cart. Cum ați vedea amenajarea, în localitate, a unei piste pentru carturi sau a uneia pentru montan-bike? V-ați implica?

– Da, îmi amintesc cu nostalgie de plimbările cu acel cart, repus în stare de funcționare de prietenii mei, Ică și Dorinel Târziu. În acest moment, sunt implicat în încercarea de a amenaja o pistă de enduro-moto-cros, la Sânnicolau Mare, și m-aș implica dacă s-ar dori construirea unei piste de carting. Ar fi binevenită o astfel de pistă în zonă și ar atrage mulți pasionați, dar în acest moment sunt atât de multe piedici, în special financiare, încât pare a fi un proiect greu de realizat. În ceea ce privește o pistă de tip montan-bike, având în vedere relieful zonei noastre, locul în care s-ar putea face este undeva între dig și Mureș, numai că deja intrăm în Parcul Natural Lunca Mureșului, unde nu se poate realiza un astfel de proiect.

– Am ajuns, iată, la un subiect sensibil: sportul. Vă invit la o analiză SWOT a sportului cenăzean. Care sunt punctele tari și cele slabe ale Cenadului vizavi de sport, în general?

– În Cenad nu cunosc să existe o activitate sportivă organizată în afara echipei de fotbal. S-a amenjat un teren de tenis de câmp, ce poate fi utilizat și pentru alte sporturi, handbal, baschet, dar implicarea în organizarea sportului local ar trebui să pornească de la școală și autoritățile locale. Cu ani în urmă, se organizau campionate de minifotbal, dar și acestea au dispărut. Mulți tineri sunt plecați din comună, iar televiziunea și Internetul sunt un concurent mult prea puternic pentru orice activitate sportivă. Așa cum am spus, școala și autoritățile locale trebuie să se implice mai mult pentru a dezvolta sportul la nivel de comună.

– Este suficientă existența unei comisii pentru sport în cadrul Consiliului Local sau, totuși, ar fi necesară înființarea unui club sportiv, cu diverse ramuri (fotbal, tenis de câmp, tenis de masă, șah, biciclism etc.), în care să fie implicați toți cei care doresc revitalizarea sportului?

– Comisia pentru sport din cadrul Consiliului Local ar trebui să aibă și niște proiecte legate de această activitate, iar în cadrul Primăriei ar trebui să existe și o persoană care să se ocupe de această activitate zilnic. Și care, în cooperare cu școala și cetățenii comunei, să înceapă organizarea unor mici competiții. Se pot organiza,

de exemplu: un campionat de minifotbal, de tenis de câmp, tenis de masă, de ciclism. Printr-o popularizare a acestor evenimente s-ar putea relansa asemenea activități sportive.

– Am ajuns la pista de biciclete de pe dig. Este aceasta un câștig pentru natură sau doar pentru... omul motorizat?

– Pista de biciclete de pe dig poate fi folosită pentru plimbare. Pentru motociclești nu este un câștig, deoarece cei care preferă terenul accidentat nu vor folosi niciodată partea asfaltată, ci vor căuta locuri cât mai denivelate și cu diferențe de nivel, digul fiind folosit pentru panta și rampa acestuia, iar cei care iubesc viteza nu se vor avânta pe partea asfaltată a digului deoarece este foarte periculos și foarte scurt pentru o plimbare motorizată

– De ce nu se organizează un concurs de biciclete pe bucata asfaltată de pe dig? Sau un maraton?

– Probabil pentru că nu a venit nimeni cu acestă idee, iar Comisia de sport din cadrul Consiliului Local, împreună cu conducerea școlii, ar putea organiza un maraton pe această bucată asfaltată de pe dig. Un concurs de biciclete consider că ar fi periculos, deoarece în orice moment se

(Continuare în pag. 11)

Dușan Baiski

„Orice activitate are nevoie de oameni cu multă voință“

- Interviu cu solista de muzică populară Dușița Roșu -

– **Stimată doamnă Dușița Roșu, vocea dumneavoastră inconfundabilă este bine cunoscută nu doar melomanilor din Cenad, ci și dincolo de frontiere. Ce trebuie să știm despre omul Dușița Roșu?**

– Sunt născută în comuna Cenad, în 9 iunie 1968, aici am urmat cursurile școlii generale, liceul la Sânnicolau Mare, apoi cursuri postliceeale pentru contabilitate de gestiune. Lucrez în cadrul departamentul uicontabil al firmei de logistică „Virom Group Engineering“ din Serbia, filiala Timișoara. Pentru mine Cenadul înseamnă „acasă“, chiar dacă de aproape 30 de ani locuiesc în Sânnicolau Mare. În Cenad m-am născut, am copilărit și tot aici am început cariera mea artistică.

– **Cum și când ați descoperit plăcerea de a cânta?**

– De mic copil am iubit muzica. Am crescut într-o familie în care muzica a fost prețuită și cultivată. Încă de mică am cântat în fața oglinzii sau în mijlocul camerei, având ca spectatori familia mea. Drumul meu în muzică a început în anul 1974, când, la inițiativa învățătorului Zlata Pavlovici și a preotului Gheorghe Plavsity, domnul profesor Tomislav Giurici a adunat în jurul său un grup de fetițe și băieți cu vârsta între 6 și 10 ani, pe care i-a inițiat în tainele tamburei și ale folclorului sârbesc. Cu timpul, această plăcere s-a transformat în dragoste față de muzică și cântec.

– **Oricine dintre noi poate murmura sau fluiera o melodie. Să fie oare îndeajuns plăcerea de a cânta sau vocea trebuie totuși cultivată?**

– Plăcerea de a cânta este cel mai important lucru la un cântăreț, dar nu este îndeajuns. Cel mai important este glasul, timbrul vocal cu care ai fost înzestrat din naștere și, la fel ca în fiecare domeniu, este nevoie de muncă, pentru a putea pune în valoare calitățile personale ale fiecărui om. În spatele fiecărei apariții pe scenă sau la televizor sunt multe ore de repetiții.

– **Cum au privit părinții, rudele, prietenele de la școală când și-au dat seama că aveți talent muzical?**

– Dragostea față de muzică am moștenit-o de la tatăl meu, Milan Danilov, care a cântat la tambură. El a fost cel care a observat calitățile mele vocale și în anul 1974 m-a înscris la cursurile profesorului Toma Giurici. La început am cântat la chitară, dar cântatul din voce m-a atras mai mult.

– **Au urmat, firește, cele dintâi spectacole. Ce anume ați simțit când ați ajuns pe scenă?**

– Primele spectacole au fost la sărbătorile de Crăciun și Paște, la Căminul cultural din Cenad, apoi au urmat festivalurile naționale „Cântarea României“, unde am avut ocazia să cânt pe marile scene din țară alături de colegii mei, tinerii tamburași din acea vreme. Bineînțeles că emoțiile au fost mari la fiecare spectacol, dar aplauzele călduroase primite de la public au spulberat aceste emoții. Cu anii, prin multă muncă și dragoste față de tradiție și muzică, tamburașii au evoluat într-o adevărată formație, cunoscută sub numele de „Lale sa Moriša“.

- V-ați visat atunci să deveniți o stea a muzicii?

– Nu mă consider o stea a muzicii, eu cânt din plăcere, iar cântecul este o parte a sufletului meu.

– **Ați crescut, cel puțin în muzică, alături de tamburașii cenăzeni. O fată între atâția băieți. Cum v-ați descurcat în această lume a bărbaților?**

– Colaborarea cu tamburașii cenăzeni a început încă din copilărie. Am pornit împreună pe acest drum și, astfel, după multă muncă, am ajuns să fim cunoscuți atât în țară, cât și peste hotare. Colegialitatea, prietenia și respectul au făcut ca relația dintre noi să fie armonioasă.

– **Ați cântat peste hotare. Unde și când?**

– De-a lungul timpului am cântat pe scenele din Beograd, Užice, Starčevo, Novi Sad, Deronje, Srpska Crnja, Bjelo Polje, Deska, Banja Luka, Szeged precum și pe scenele din țară, și anume: București, Cluj-Napoca, Sighișoara, Deva, Hunedoara, Timișoara, Arad, Sânnicolau Mare și multe altele.

– **Dacă ați putea să dați timpul înapoi, ați mai cânta cu „Lale sa Moriša“?**

– Da cu mare plăcere, dar din păcate timpul nu mai poate fi dat înapoi.

– **Brandul numit „Lale sa Moriša“ a devenit, din păcate istorie. Cum a continuat, totuși, cariera dumneavoastră solistică?**

(Continuare în pag. 11)

Dușan Baiski

„Să ne învățăm copiii să-și iubească țara în care s-au născut“

- Interviu cu dna Elena Rusu (Flonta) -

– **Elena Flonta, un nume cunoscut celor care au citit revista „Cenăzeanul“ în perioada 1995-1996, fiind, în 1996, pentru câteva numere ale acestei publicații, membră a colegiului de redacție. O voce puternică, distinctă, cu mult talent. Vă rog să vă prezentați.**

– Elena Flonta, căsătorită Rusu, din 2011, cu Vasile - Sorin, un bucovinean pasionat de drumeții și fotografie. Născută la 20 mai 1974 în orașul Tășnad, județul Satu Mare.

M-aș descrie ca fiind un călător care încearcă să-și facă drumul prin viață cât mai plăcut. Mereu de partea dreptății. Fire sociabilă, îmi place să ascult și aș spune chiar că sunt un psiholog nativ. Mă simt în largul meu în mijlocul naturii, iar dacă prin apropiere se află și vreun râu sau cascadă, decorul este complet. Ascult cu plăcere Richard Clyderman, Jean-Michel Jarre, Gheorghe Iovu, și mă încântă ciripitul păsărelelor, florile și cerul la răsărit și apus. Atunci când am timp, și ocazia, îmi place să fotografiez.

– **De ce v-ați retras de la „Cenăzeanul“?**

– Impuls de moment din cauza informațiilor dintr-un articol apărut în revistă.

– **Copil fiind, cum ați resimțit șocul desprinderii de satul natal?**

– Am ajuns aici într-o seară, în vacanța de Paște, luna aprile a anului 1985. După o zi de călătorie cu trenul și după o săptămână de rămas bun de la dealul cu flori albastre, prieteni și casa în podul căreia încă mai căutam ursul de pluș primit de la bunica. Mă uitam la camerele goale, nevenindu-mi să cred că plecăm. Pentru mine a fost un șoc din care nu cred să-mi revin complet vreodată. În prima zi la Cenad am întrebat: Când mergem înapoi? Iar răspunsul a fost: Nu mai mergem. Iar anii au trecut și, excepție tatăl, decedat în 2005, ceilalți suntem tot aici. Mama, sora și fratele. Iar eu voi avea mereu în suflet freamătul pădurii din seara în care am plecat.

– **Care vă sunt cele mai interesante amintiri ale primelor zile de școală după mutarea la Cenad, fie ele frumoase ori mai puțin frumoase?**

– În prima zi de școală la Cenad... m-au găsit copiii în ultima bancă din aceeași sală de clasă în care învață acum și fiul meu. Acolo m-a lăsat diriginta fratelui meu. Toți voiau să știe cine sunt și la un moment dat mă săturasem să le tot spun cum mă numesc. A doua zi au luat-o de la capăt, iar încet ne-am împrietenit. Ca amintiri frumoase la școala din Cenad aș menționa: orele de desen în aer liber; testele cu care începeau orele de istorie ale dlui profesor Sarafolean; orele petrecute în laboratoarele de biologie și chimie; emoțiile participării, în sala cinematografului din Cenad, la un concurs de limba română pe județ; meciurile de fotbal între clasele mari, la care eu țineam mereu cu echipa în care juca fratele meu, un mic Hagi pe teren. Îmi amintesc cum, în clasa a X-a (anul 1990), am ieșit toate clasele în curtea școlii ca să cerem sâmbătă liberă. Și de tentativele dlui director de a afla cine sunt autorii răscoalei....

De la stânga la dreapta: prof. Traian Galetaru, Gheorghe Anuichi, Elena Flonta și prof. Ion Strungariu.

O amintire mai putin plăcută a fost la începutul clasei a VI-a când ne-au dus la faimoasa practică agricolă. La cules de roșii, departe, în câmp. Normal că mă abonasem, cum să lipsesc eu când merg ceilalți? Doar că am avut transport numai la dus, iar întoarcerea a fost pe jos. După atâta efort mă dureau picioarele și am ajuns acasă plângând, ținându-mă de zidurile caselor. Și de aici au derivat alte evenimente, nu tocmai plăcute.

– **Eu, personal, aveam 12 spre 13 ani când, pentru câteva luni, am trecut printr-o experiență similară. Care au fost pentru dvs., în perioada respectivă, așteptările din partea noului mediu de viață?**

– Ce asteptări poți să ai la 11 ani? Știam că trebuie să salutăm toți oamenii pe care îi întâlneam pe stradă, că nu trebuie să se plângă nimeni de comportamentul nostru. Nu e ușor să prinzi rădăcini printre străini. După trecerea anilor lucrurile se văd altfel, dar vor mai fi momente în care te vei simți puțin străin. Era mai ușor atâta timp cât eram ocupată cu școala și temele.

Îmi amintesc de strada locuită în majoritate de către etnici germani. Case și străzi îngrijte. Spre deosebire de locul din care plecasem, aici aveam școala aproape. După

ce am mai crescut, în vacanțe, lucram ca să avem un ban al nostru. Erau alte oportunitățile aici față de cele de acolo. Multă vreme am visat să mă întorc de unde am plecat. Dar resemnarea intervine atunci când nu ai altă alternativă sau când adaptarea s-a încheiat.

– A existat ceva la Cenad care vă amintea și, totodată, vă alina dorul de satul Rațiu?

– Familia și cerul înstelat din nopțile de vară.

– Cu siguranță, în cercul dvs. de cunoștințe și prieteni, cunoașteți persoane care au plecat singuri sau cu familia la muncă în străinătate. Ce anume deosebește și ce anume se aseamănă între o stabilire într-o altă zonă din România și una din altă țară?

Raul-Ilie, pe dolma de la Cenad, în martie 2017.

– Până într-un punct, toți suntem nostalgici după locul în care am copilărit. Cred că e mai ușor să fii într-o altă zonă din țara ta decât într-o altă țară. Cunosc oameni stabiliți în străinătate, iar unii își petrec concediile tot aici, de unde au plecat. Doar că se întorc cu o mentalitate diferită de cea cu care au plecat. Comparabil cu viața în exterior, la noi multe par lipsite de reguli.

Apoi, trebuie păstrată legătura cu cei care au rămas acasă. Cu locul, așa cum s-a transformat el în timp. Eu încă numesc acasă orice vizită făcută la Rațiu. Dar până la urmă acasă e și acolo unde îți este reședința, iar asta face parte din adaptare. Fără să-ți dai seama, cu timpul prinzi rădăcini în noul loc. Te leagă familia pe care ți-ai format-o aici, oameni dragi pe care i-ai îngropat aici.

– Aveți, iată, deja peste trei decenii de viață la Cenad. Cum vedeți acum localitatea de adopție?

– Un loc cu prea puține activități culturale. Inevitabil îmi aduc aminte de serbările de final de an școlar, spectacole de muzică sau magie, de cinematograf. Oamenii și timpurile s-au schimbat. Nu doar la noi, media răpește mult prea mult din timpul în care s-ar putea face atâtea alte activități.

– La Cenad nu curg numai lapte și miere. Care ar fi, după opinia dvs., principalele minusuri și cum le-ați vedea rezolvate?

– Nicăieri nu mai curge lapte și miere. Personal mi-aș dori să văd realizată o pistă pentru biciclete. Se știe că există un proiect în acest sens. Apoi, pe timp de vară, copiilor le place să stea cât mai mult afară, dar spațiile publice nu trebuie doar create, trebuie să fim responsabili în a le menține și întreține. Și nu e doar datoria autorităților locale, ține și de cei care frecventează locurile respective. Mi-aș dori copaci în toate parcurile.

Poate merg prea departe dacă îmi doresc un șrand cu apă termală.

Avem în faza de finalizare clădirea noului cămin cultural și mi-aș dori și altfel de evenimente în afară de nunți și botezuri. Balurile pot fi demodate în zilele noastre, dar era o modă frumoasă pe vremuri. Astfel de evenimente existau nu doar pentru distracție, cât și pentru socializare. Doar că aici deja suntem prea avansați întrucât există prea multe rețele de socializare on-line. Poate ar fi util să reînviem lucruri bune de altădată.

– Cenadul are, în clipa de față, o populație eterogenă din punctul de vedere al locului de naștere. Al obiceiurilor și tradițiilor. Ce anume ar trebui făcut pentru a armoniza toate acestea?

– Tradițiile au continuitate prin prisma generațiilor care sunt învățate să le păstreze. Am văzut fotografii de la ultimul kirchweih la Cenad și dați-mi voie să vă spun că e uriașă diferența între acel gen de eveniment și ceea ce avem astăzi în zonă. E adevărat că timpurile sunt altele, dar nu doar de aici au plecat unii și au venit alții.

– Lumea se schimbă inclusiv sub presiunea globalizării. Care credeți că ar fi, cel puțin acum, punctele tari ale Cenadului?

– Apa termală din subteran și Lunca Mureșului. Dacă pe prima am duce-o la a doua, poate ar ieși ceva frumos. Exemplul unui loc din România, dezvoltat datorită apei termale, este stațiunea Tășnad din județul Satu Mare.

– Ce-i lipsește, totuși, Cenadului, pentru a deveni o comună și mai modernă?

– Investiții, locuri de muncă locale, sacrificii. Generații care să își dorească să rămână, nu să plece. Să ne învățăm copiii să-și iubească țara în care s-au născut. Dincolo de confortul pe care îl oferă plecatul în străinătate.

– Îl aveți pe Raul-Ilie, cu siguranță cea mai frumoasă realizare a vieții dvs. Privind din perspectiva lui, de elev, care ar fi așteptările copiilor din Cenad legat de oferta materială a comunei pentru petrecerea timpului liber?

– O avem și pe Andreea-Iris, o adolescentă în vârstă de 15 ani, fiica soțului din prima căsătorie.

Referitor la timpul liber al copiilor din Cenad, avem trupa de dansuri care se descurcă bine. Dar nu sunt toți copiii pasionați de asta și nu e singura activitate care ar putea fi desfășurată. Ar fi interesantă o trupă de teatru. Sau un club în care să învețe lucruri practice de la profesioniști. Să aibă satisfacția de a ști să facă singuri obiecte pe care li se pare mai ușor să le cumpere din magazin.

– O ultimă întrebare: ce anume vă place să visați când e vorba de Cenad?

– Oameni altruiști, spații îngrijite, multe flori. Și nu în ultimul rând, credință activă.

Dușan Baiski

(Urmare din pag. 7)

poate ieşi în lateral, ceea ce ar duce la accidentări nedorite.

– La Cenad, date fiind relieful şi întinderea satului, bicicleta rămâne mijlocul de locomoţie de bază, ba chiar şi de transport pentru saci, bidoane, crengi etc. De ce se antipatizează şoferii şi bicicliştii?

– Nu cred că se poate vorbi de o antipatie generalizată, dar acolo und există este datorată lipsei de respect între

unii şi ceilalţi. Din păcate, viaţa actuală se desfăşoară cu o viteză mult mai mare decât în copilăria mea, fiecare aleargă continuu către ceva şi uită să fie atent la celălalt participant, biciclist sau şofer. O altă problemă este traficul intensiv de pe DN 6 ce traversează comuna către vamă, trafic care este uneori îngreunat de atenţia deosebită ce trebuie acordată bicicliştilor, în special pe timp de noapte. Având în vedere lăţimea cosiderabilă a străzii pe unde merge DN 6, există posibilitatea construirii unei piste pentru bicicişti.

– Care este diferenţa între adrenalină şi alcool?

– La această întrebare nu vă pot răspunde, deoarece nu consum alcool şi, astfel, nu pot face această comparaţie, dar pot spune că pe drumul public nu îşi găsesc locul nici adrenalina şi nici alcoolul. Eu nu particip la concursuri automobilistice pentru adrenalină, ci din pasiune şi din plăcere, pentru mirosul de benzină arsă, cauciuc topit şi zgomot infernal de motoare turate la maxim. Dar iubitorii de adrenalină îşi pot procura în aceste competiţii doza necesară, dar să nu încerce să o obţină pe drumul public. Un concurs automobilistic în cadru organizat te descarcă de nevoia de viteză, iar pe de altă parte în aceste concursuri se dezvoltă şi reacţiile şoferului în situaţii limită, pentru că se merge la limită, dar cu măsuri de siguranţă specială. O maşină de concurs este modificată pentru siguranţa aproape totală a şoferului, iar spectatorii sunt îndrumaţi de organizatori în aşa fel încât să se evite accidentarea lor.

– Un gând al dvs. pentru cenăzeni?

– Pentru cenăzeni am doar gânduri de bine, fiind cenăzean din tată în fiu. Sunt legat şi foarte mândru de statutul de cenăzean şi trebuie să ne implicăm fiecare să redevenim ceea ce am fost odată, noi, cenăzenii, la care vecinii priveau şi despre care vorbeau numai cu admiraţie.

(Urmare din pag. 8)

– „Lale sa Moriša“ sunt şi vor rămâne o parte a sufletului meu. Am continuat să cânt alături de alte formaţii de tamburaşi şi nu numai. În momentul de faţă sunt membru activ al grupurilor vocal-instrumentale „Generaţia“ din Timişoara, „Biserii“, „Armonia“ şi al corului Bisericii ortodoxe sârbe din Sânnicolau Mare.

– În curând, sperăm, se va inaugura noul cămin cultural din Cenad. Cunoscând satul, ce credeţi că s-ar putea face la Cenad pe tărâm cultural?

– Cenadul are încă multe resurse în plan cultural şi cred că alături de cei care au entuziasm, pot fi făcute multe lucruri. Un nou cămin cultural poate fi locul unde se strâng cei care doresc perpetuarea tradiţiilor şi obiceiurilor din zona noastră, bogată din acest punct de vedere.

– Unde există o pasiune pot exista două şi chiar mai multe. În afară de muzică aveţi şi alte pasiuni artistice?

– Pe lângă pasiunea de a cânta şi de a dansa, îmi place să călătoresc şi să vizitez locuri noi.

– O ultimă întrebare: de ce anume are nevoie Cenadul pentru a se (re)afirma în contextul actual?

– Orice activitate are nevoie de oameni cu multă voinţă, de implicare a celor tineri în activităţi culturale şi mai ales de dragoste faţă de artă şi cultură.

Sugestii pentru salvarea istoriei comunei Cenad

Sunt născut, aidoma multor cenăzeni de vârsta mea, la Sânnicolau Mare. Dar am crescut și m-am școlit la Cenad.

Îngrijorat fiind de acțiunea distrugătoare a timpului și (deseori) a indiferenței asupra documentelor privind memoria comunitară, începând cu cea a românilor și terminând cu cea a minorităților naționale din Cenad, având în vedere propria experiență în, cel puțin, digitalizarea, studierea și valorificarea, în cartea mea *„Cenad - Studii monografice“*, a zeci de mii de pagini ce reflectă trecutul localității, sugerez nu ajutorul (deja de ani buni concretizat cu prisosință, drept pentru care Consiliul Local merită mulțumirile și respectul creatorilor pe care i-a sprijinit până acum), ci conștientizarea deplină a rolului ce ne revine nouă, tuturor, în păstrarea nealterată, prin orice mijloace legale, a tot ceea ce privește trecutul Cenadului.

În context, sugerez formarea unei comisii care, în măsura în care se poate și de comun acord cu instituțiile locale (sau organele superioare acestora) ce dețin arhive pe plan local, să ceară inventarierea tuturor acelor obiecte (documente, registre, cataloage școlare, scrisori etc.) ce pot servi oricând la documentarea privind istoria locală.

De asemenea, sugerez luarea de măsuri pentru salvarea și păstrarea acestor arhive în cele mai bune condiții (la sediul instituțiilor deținătoare de arhive din localitate sau chiar, prin preluare, în cadrul Arhivei Primăriei Cenad).

În vizor s-ar afla, de exemplu, cel puțin: arhivele (măcar cele școlare) comunităților confesionale; arhiva școlii locale actuale. Nu e vorba de acele documente al căror regim legal impune păstrarea îndelungată, de către instituțiile patronatoare sau unități specializate (gen Arhivele Naționale), ci de acelea al căror regim legal de păstrare este minimal, însă a căror trimitere la foc sau topitorie ar văduvi istoria așa-zis măruntă, dar importantă pentru fiecare cenăzean în parte. Adevărata istorie este, de fapt, o sumă a istoriilor personale ale oamenilor ca indivizi.

Spre știința dumneavoastră, dragi cititori, vă informez că Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Timiș deține un fond important de documente privind trecutul Cenadului. Și ar fi putut conține mult mai multe dacă o parte a documentelor cenăzene nu ar fi fost distruse de incendiu în luptele din toamna lui 1944, de la Cenad, din timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

În concluzie, sugerez măcar prezervarea arhivelor fizice privind trecutul localității. Iar în timp, în funcție de bugetul local, digitalizarea profesională a acelora care merită salvarea pentru istorie.

Nu fac apel la imagini cutremurătoare, dar vă asigur, în deplină cunoștință de cauză, că nici umezeala sau mucegaiul, nici rozătoarele, nici găinațul de porumbel, nici așteptarea unor fonduri de pe aiurea nu vor salva patromoniul istoric al Cenadului, ci exclusiv hotărârea cu care se va acționa.

Dușan Baiski

Revista de istorie „Morisena“, numărul 2 (6)/2017

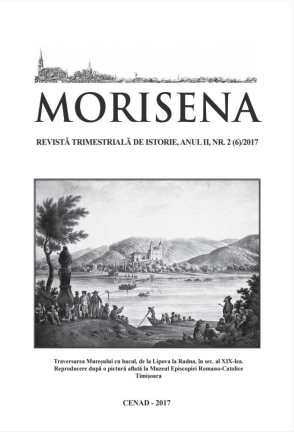

De curând, a ieșit de sub tipar numărul 2 (6)/2017 al revistei trimestriale de istorie *„Morisena“*, editată cu sprijinul financiar al Primăriei și al Consiliului Local Cenad. De data aceasta, conținutul are 64 de pagini. În lucru se află deja numerele 3 (7) și 4 (8)/2017 ale revistei noastre, ultimul urmând să fie lansat cu prilejul Zilei Asociației Culturale *„Concordia“*, eveniment programat pentru 11 noiembrie a.c., când revista *„Cenăzeanul“* va sărbători 25 de ani de la lansare, *„Morisena“*, doi ani. Iar site-ul oficial www.cenad.ro, 10 ani. Deci o triplă aniversare.

Iată și cuprinsul nr. 2 (6)/2017:

Sorin Forțiu - *Banologia (I): Un document plăsmuit (1833) și un ban de Severin (1256) inexistent;*

Costin Feneșan - *Trei testamente din Timișoara de demult;*

Viorel Florea - *Lozna - Străveche așezare de pe teritoriul comunei Rusca Montană;*

Constantin-Tufan Stan - *Ioan Vidu: file din istoria disputelor interetnice în Imperiul Austro-Ungar;*

Péter Wéber - *Identitate naţională şi conştiinţă politică la şvabii bănăţeni la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea;*

Florin Zamfir - *Comuna Periam în secolul colonizărilor habsburgice;*

Valentin Bugariu - *Pictorul Filip Matei (1853-1940). Contribuții monografice;*

Mircea Rusnac - *Deportarea bănățenilor în Bărăgan (1951) din perspectivă istorică;*

Dușan Baiski - *Atitudinea șvabilor bănățeni față de biserică (1940-1945);*

Dumitru Tomoni - *Povergina, contribuția unui sat bănățean la marele război;*

Mihaela Bucin - *Ilustrate dintre Mureș și Tisa - Un pionier al șahului românesc, absolvent al Gimnaziului Piarist din Szeged: Valer(ian) Oniț̦iu.*

De asemenea, există și două recenzii, una la cartea ***„Satu Nou – oameni și fapte/Banatsko Novo Selo – ljudi i događaji”*** de Ilie Baba și Milena Jovišić, scrisă de dr. Mircea Măran din Vârșeț, și una despre volumul ***„Șapte milenii de istorie în zona Moșnița (jud. Timiș)“*** de C. Floca, D. Micle, A. Adrian, A. Pană, A. Georgescu, L. Gârleanu, Alex. Hegyi, A. Stavilă, Alex. Ionescu, fiind de fapt vorba despre discursul susținut de dr. Dorel Micle, arheolog expert, cu prilejul lansării acestei monografii arheologice. **D. B.**

Curier juridic

Procedura divorțului și partajului

În situația în care între soți se pune problema divorțului, aceștia au la dispoziție posibilitatea de a solicita desfacerea căsătoriei la primărie, la notariat sau la instanța de judecată.

În situația în care părțile nu cad de acord asupra tuturor aspectelor privind desfacerea căsătoriei sau dacă nu se pot prezenta personal, desfacerea căsătoriei se va putea solicita doar instanței de judecată.

Cererea de desfacere a căsătoriei se poate depune la judecătoria în circumscripția căreia se află ultima locuință comună a soților. Dacă niciunul dintre soți nu mai locuiește la ultima locuință comună sau dacă nu au avut o locuință comună, cererea se depune la judecătoria în circumscripția căreia se află domiciliul pârâtului, iar dacă pârâtul nu are locuință în România, competența aparține instanței de la domiciliul reclamantului. Dacă ambii soți au locuința în străinătate, cererea se judecă de către Judecătoria Sector 5 din București, cu excepția situației în care ambii soți convin ca cererea să se judece la o altă judecătorie din România.

Împreună cu cererea de divorț, se formulează și se soluționează și alte cereri accesorii, cum sunt cele pentru stabilirea numelui de familie ce îl vor purta foștii soți după divorț, exercitarea autorității părintești asupra minorilor, stabilirea locuinței minorilor, plata pensiei de întreținere pe seama minorilor, stabilirea unui program de vizitare al minorilor de către părintele nerezident, solicitarea unuia dintre părinți ca să poată solicita eliberarea pașaportului turistic pentru minori și călătoria în străinătate fără acordul celuilalt părinte și partajarea bunurilor comune dobândite de soți în timpul căsătoriei.

La cererea de desfacere a căsătoriei se anexează copii de pe actele de identitate și de stare civilă ale soților, de pe certificatele de naștere ale copiilor minori și adeverințe cu veniturile realizate de soți

Ca și în cazul celorlalte cereri de chemare în judecată, partea pârâtă poate formula întâmpinare prin care răspunde la solicitările reclamantului sau cerere reconvențională când are cereri împotriva reclamantului.

În cazul divorțului, părțile trebuie să se prezinte personal la judecată, deoarece instanța trebuie să încerce împăcarea soților, iar în cazul lipsei reclamantului cererea se respinge ca nesusținută. Prezența nu este obligatorie când partea execută o pedeapsă cu închisoarea, este grav bolnavă, este pusă sub interdicție sau are reședința în străinătate, situații în care partea lipsă va putea fi reprezentată de avocat, dar trebuie să facă dovada unuia dintre motivele pentru care nu se poate prezenta.

Desfacerea căsătoriei se poate solicita din culpa unuia sau a ambilor soți, sau prin acordul ambilor soți. În cazul în care se solicită desfacerea căsătoriei din vina uneia sau ambelor părți, hotărârea se dă în urma administrării unui probatoriu, de regulă cu martori, când se stabilește care dintre soți este vinovat de destrămarea căsătoriei. Dacă soții sunt separați de peste 2 ani, oricare dintre soți poate solicita desfacerea căsătoriei sau dacă motivul de divorț este starea de sănătate a unuia dintre soți și care face imposibilă continuarea căsătoriei.

Pe de altă parte, soții pot solicita desfacerea căsătoriei prin acordul lor, situație în care pot cere ca desfacerea căsătoriei să se facă fără motivarea sau reținerea culpei în destrămarea căsătoriei.

O cerere accesorie divorțului este cea privind stabilirea numelui ce îl vor purta soții după desfacerea căsătoriei. Astfel dacă prin căsătorie unul dintre soți a preluat numele de familie al celuilalt soț sau soții au avut numele de familie reunite, prin hotărârea de divorț se va stabili numele ce îl vor purta după divorț, astfel că dacă părțile sunt de acord ele pot purta numele din căsătorie și după divorț, dar dacă părțile nu se înțeleg, fiecare va relua numele avut anterior căsătoriei, cu excepția situației în care una dintre părți solicită să păstreze numele din căsătorie, deoarece cu acest nume a dobândit o notorietate publică, caz în care instanța va putea trece peste opoziția celuilalt soț. Aici trebuie să precizez faptul că, dacă prin divorț, unul dintre soți alege să păstreze numele celuilalt soț, nu va mai putea ulterior să revină la numele avut anterior căsătoriei.

Un alt set de cereri accesorii divorțului sunt cele referitoare la situația copiilor minori ai părților. Soluționând cererea de divorț, instanța trebuie să se pronunțe și asupra exercitării autorității părintești și a locuinței minorilor, ceea ce corespunde cu vechea reglementare a încredințării minorilor cunoscută și ca custodie a copiilor.

Prin exercitarea autorității părintești, instanța va stabili care dintre părinți exercită toate drepturile asupra minorilor, cum sunt dreptul de a stabili unitatea de învățământ, pregătirea profesională a copilului, iar regula este că autoritatea părintească se exercită în comun de ambii părinți, dar pentru motive temeinice, instanța poate dispune ca autoritatea părintească să fie exercitată doar de un singur părinte, cum este situația în care unul dintre părinți este plecat și nu poate fi găsit sau nu se interesează deloc de minor. Totodată, instanța va stabili și la care dintre părinți este locuința minorilor.

Stabilind locuința minorilor la unul dintre părinți, instanța va stabili și obligația celuilalt părinte de a plăti pe seama minorului o pensie de întreținere până la majoratul copilului sau chiar mai mult, până copilul își termină studiile. Dar după împlinirea vârstei de 18 ani, copilul trebuie să formuleze personal o cerere de plată a pensiei de intreținere pe perioada continuării studiilor. Pensia de întreținere se stabilește în cuantum de un sfert din venitul net realizat de părinte în situația unui singur copil și poate ajunge până la jumătate din venit când sunt trei sau mai mulți copii. Când părintele obligat la plata pensiei de întreținere nu realizează venituri, el va trebui să plătească o pensie raportată la venitul minim pe economia națională.

Tot prin hotărârea de divorț, instanța poate stabili și programul după care părintele separat de minori îi va

putea vizita, de regulă, la două sfârşituri de săptămână pe lună şi în vacanţele şcolare, între două săptămâni şi o lună în vacanţa de vară.

De asemenea, în situaţia în care nu există acord şi înţelegere între părţi, instanţa va putea dispune ca unul dintre părinţi să obţină paşaport turistic şi să călătorească în străinătate fără acordul celuilalt părinte, dacă acesta din urmă cu rea credinţă nu îşi dă acest acord.

În situaţia în care soţii locuiesc într-o locuinţă închiriată, instanţa de judecată va putea stabili şi care dintre soţi va beneficia de locuinţă după desfacerea căsătoriei, caz în care se ţine cont de alte posibilităţi de a locui ale părţilor şi de situaţia copiilor minori.

În cadrul proceselor de divorţ este permisă audierea ca martori şi a rudelor, cu excepţia copiilor părţilor. Minorii cu vârstă de peste zece ani sunt audiaţi de judecător pentru a afla la care dintre părinţi doresc să locuiască. O cerinţă obligatorie în cererile de divorţ cu copii este întocmirea anchetelor sociale de către serviciul de asistenţă socială la locuinţa părţilor, de acest aspect ţinându-se seama în momentul stabilirii locuinţei minorilor. În situaţia în care părţile solicită desfacerea căsătoriei prin acord, hotărârea primei instanţe este una definitivă şi fără cale de atac.

Prin cererea de divorţ sau printr-o cerere separată, soţii pot solicita şi partajarea bunurilor dobândite în comun în timpul căsătoriei. În cererea de partaj se aplică aceleaşi dispoziţii atât în cazul foştilor soţi, cât şi în cazul altor forme de coproprietate, iar părţile trebuie să indice bunurile comune supuse partajării şi valoarea lor. Un principiu esenţial al dreptului de proprietate este acela că nimeni nu poate fi obligat să rămână în indiviziune, astfel că în orice moment titularul unui drept de coproprietate poate solicita partajarea bunului. În faţa instanţei, părţile pot cădea de acord asupra modului de partajare a bunurilor, caz în care instanţa ia act de acordul părţilor. Dacă părţile nu se înţeleg, se trece la partajarea bunurilor pe cale judiciară, când instanţa va forma loturi ce se atribuie părţilor, iar dacă sunt diferenţe de valoare între loturi, se egalizează prin sume de bani denumite sulte.

În cazul partajării bunurilor, cu precădere în situaţia unui imobil, împărţeala se poate face în natură, prin atribuire sau vânzare. Partajarea în natură înseamnă că imobilul se împarte între părţi, rezultând două sau mai multe locuinţe sau imobile. Partajarea în natură este regula la împărţeala bunurilor comune, dar când bunul nu se poate împărţi în natură sau părţile nu doresc acest lucru, se poate atribui întregul imobil uneia dintre părţi, cu obligaţia acesteia de a achita celeilalte părţi contravaloarea dreptului său de proprietate sub forma de sultă. Dacă imobilul nu se poate partaja în natură şi niciuna dintre părţi nu doreşte atribuirea lui, ultima variantă este vânzarea bunului de comun acord sau vânzarea la licitaţie de către executorul judecătoresc. Dar în această situaţie executorul nu va putea reduce preţul stabilit de părţi decât cu acordul lor, deoarece nu este vorba de o vânzare în cadrul executării silite. Dacă imobilul nu se poate vinde la licitaţie, nu se poate partaja în natură şi niciuna dintre părţi nu solicită atribuirea, instanţa va hotărî închiderea dosarului.

Avocat **Dan Muntean**

Prof. Gheorghe Doran – Cinci ani de eternitate

Adesea mi se întâmplă ca, în activitatea mea de editor al revistelor editate sub egida Asociaţiei Culturale *„Concordia“* Cenad, să revăd una dintre fotografiile în care, în prim-plan, se află prof. Gheorghe Doran. Majoritatea acestora, desigur, îmi aparţine, dar nu despre drepturile de autor e vorba, ci despre cu totul altceva. Unul dintre instantaneele surprinse de aparatul meu fotografic, la aniversarea Asociaţiei, din 18 noiembrie 2011, îl relevă pe prof. Doran într-o postură cu totul altfel decât cele ştiute de mine. Poate, veţi zice, în asemenea imagini apar cei vârstnici. Cei bolnavi ori depresivi. Nu pot afirma că-l cunosc mai bine decât propria sa familie, însă, cel puţin din câte l-am ştiut, de aproape cinci decenii, prin structura psihică şi definiţie a fost un optimist de top, un mare şi adevărat luptător cum chiar puţini dintre cei tineri sunt în ziua de azi. Şi nu o singură dată, ulterior fotografiei în cauză, ne-am mai văzut, am povestit. Cel puţin faţă de mine, domnul profesor nu şi-a lăsat niciodată descoperită vreo slăbiciune care să-l minimalizeze cel puţin ca pedagog. Desigur, abia acum pot trage asemenea concluzii, fiindcă în compania prof. Gh. Doran trebuia să fi fost un om puternic pentru a-i face faţă. Ori eu nu eram decât un elev, chiar unul cu părul deja cărunt. Însă, revin. În poza cu pricina, citesc în privirea sa detaşarea de această lume, o privire fixată spre un punct nedefinit, final, inevitabil.

Prof. Gh. Doran nu a fost un răsfăţat al sorţii. Ba, dimpotrivă. Născut într-o familie muncitorească, şi-a depăşit cu mult condiţia. A devenit student la vârsta de 26 de ani. Absolvent, a debutat în noua profesie aici, la Cenad. Şi ani de zile s-a străduit nu doar să înţeleagă această lume extrem de greu descifrabilă pentru el, cea a cenăzenilor, ci să se facă de cât mai mult folos. A educat generaţii de elevi în spiritul limbii şi literaturii române, a iniţiat şi sprijinit o serie de activităţi şi acţiuni culturale de importanţă mult mai mult decât locală. Iar dacă citiţi acum revista *„Cenăzeanul“* e pentru că, pur şi simplu, a existat profesorul Doran.

Cu mare amărăciune îmi aduc aminte că la ultima sa zi pe această lume, în 16 iunie 2012, ziua înmormântării sale, cenăzenii nu s-au prea văzut. Unde au fost colegii săi de breaslă, unde au fost elevii? Să fie oare Cenadul atât de ingrat? Domnule profesor, iertaţi-ne! Aşa suntem noi, nerecunoscători şi plini de sine. Vrem să ni se ierte, dar noi nu ştim să iertăm.

Duşan Baiski

Despre greco-catolicii din Cenad

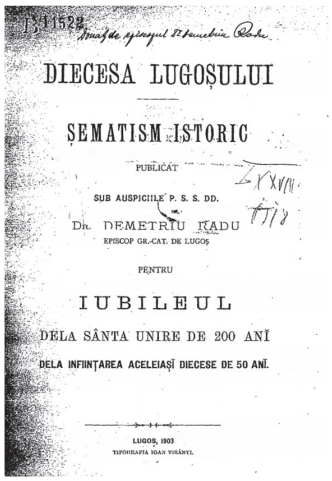
DIECESA LUGOȘULUI

ȘEMATISM ISTORIC

PUBLICAT

SUB AUSPICIILE P. S. S. DD.

Dr. DEMETRIU RADU

EPISCOP GR.-CAT. DE LUGOȘ

PENTRU

IUBILEUL

DELA SÂNTA UNIRE DE 200 ANĬ

DELA INFIINȚAREA ACELEIAȘĬ DIECESE DE 50 ANĬ.

LUGOȘ, 1903

TIPOGRAFIA IOAN VIȘÁNYI.

Direcția Județeană Timiș a Arhivelor Naționale are în custodie registre matricole bisericești (cununii, nașteri, decese) și dosare cu documente izvorâte din viața religioasă inclusiv a membrilor cultului greco-catolic din Cenad. Toate acestea, dar și cele aparținând celorlalte culte oficiale care ființează în localitate, au fost fotocopiate, pagină cu pagină, de subsemnatul, o seamă a rezultatelor acestor cercetări fiind publicate în cartea mea *„Cenad - Studii monografice“* (Editura „Artpress“, 2012, reeditare în 2015).

În căutările și colaborările mele anterioare și ulterioare pentru portalul Banaterra - Enciclopedia Banatului (www.banaterra.eu), al cărui inițiator și coordonator general sunt, am primit, în format digital, diverse alte lucrări având caracter religios și al căror conținut are legătură cu istoria cenăzenilor, inclusiv.

Am oferit și ofer în continuare, în mod gratuit, aceste fotocopii realizate pe propria cheltuială, dar de data aceasta cu asumarea responsabilității privind studiul și, evident, publicarea rezultatelor. Repet, este vorba de documente fotocopiate aparținând cultelor: ortodox român, ortodox sârb, romano-catolic și greco-catolic.

Unul din ultimele materiale primite este și *„Șematismul istoric“* din cadrul Diecezei greco-catolice a Lugojului, publicat în 1903, primit de la un statornic prieten al Cenadului și, totodată, redactor al revistei trimestriale de istorie *„Morisena“*, drd. Claudiu Călin, arhivist la Dieceza Romano-Catolică de Timișoara.

2. **CIANADUL-SÊRBESC** (Szerbcsanád).

I. **Istoricul.** — Parochie înființată la 1855 în urma trecereĭ la Unire aprópe a 1000 suflete. La anul 1875 preotul Ilie Telescu apostatând cu o parte a poporuluĭ, numĕrul sufletelor gr. cat a scăḑut. Parochia s'a sistemisat la 1856 cu salariul de 300 fl. pentru preot și cens de capelă, casă parochială și școlastică 250 fl., iar pentru instruirea internă a capeleĭ s'a dat 739 fl., tóte din Fondul religiuneĭ. — Congrua parochială la anul 1875 s'a întregit la 472 fl. 50 cr. La 1873 censul de capelă încă s'a ridicat la 350 fl. La anul 1891 primind comuna bisericéscă în dar dela A. Sa Ducesa Mileva Naco di San-Marco un intravilan de 600 □°, pe acela s'a ridicat un edificiŭ pentru capelă și școlă. La 1868 pentru gr. catolicĭ s'a escindat cimiteriŭ separat. La a. 1863 pentru edificarea bisericeĭ s'a fost aplacidat din Fondul religiuneĭ 30.390 fl., dară edificarea s'a împedecat din causă, că poporul n'a voit să presteze operele jugale și manuale.

Școla s'a deschis la 1855 și a fost așĕḑată în localitate închiriată până la 1894, când s'a așeḑat în edificiul propriŭ al comuneĭ bisericescĭ.

Dotațiunea docento-cantorală până la 1870 a fost 120 fl. din Fondul religiuneĭ; dela 1871—1893 a fost 240 fl., adică 120 fl. din Fondul religiuneĭ, 75 fl. din censul restituit dela preot pentru locuința parochială și 45 fl. dela popor. Primul docente a fost Iacob Lazar.

Seria cronologică a Preoților: PP. Ioan Murgu 1855; George Orosz 1855—1867; Ilie Telescu 1868—1875; Simeon Tamaș 1875—1876; Petru Vălean 1876—1899; Michail Jivanca 1899—1900; Dr. Epaminonda Lucaciŭ 1901—.

II. **Oficiul parochial.**

1. Paroch: Dr. *EPAMINONDA LUCACIŬ*. adm. parochial.
2. Docente-Cantor: DEMETRIŬ FAUR.
3. Curator: PAIA NEDELCU.

III. **Biserică** nu este, ci numaĭ **Capelă,** cens 700 cor. din Fon. relig. *Hramul,* SS. Apostolĭ Petru și Pavel. *Patron,* Fond. relig. *Casa parochială* lipsesce. Cens 210 cor. din Fond. relig. *Matricule*, din 1855. *Școla* proprie edificată la 1892 cu 2142 fl. de către comuna Bisericéscă. *Școlarĭ* oblig. 94, frec. 64. *Benef. paroch.* sistemisat la 1856 și 1875, în banĭ 945 cor. *Venit congrual:* 963 cor. 60 fil. *Beneficiul docento-cantoral* sistemisat la 1894, în banĭ 600 cor. dela comuna biser. și 200 □° realitate. *Averea bis.* în banĭ 397 cor. 51 fil., în realitățĭ 1 jug. 600 □°. *Averea școleĭ* în realitățĭ 1 jug.

Numĕrul sufletelor.

	Gr. c.	R. c.	Gr. or.	C. H.	C. A.	Ier	Departare dela matre Km.
Cianadul-sêrbesc	512	1831	3302	15	—	26	
Filiale:							
Puszta-Porgány	61	1077	82	25	17	—	8
Giulia-Major							5
Total	573	2908	3384	40	17	26	

Depărtare dela scaunul protopopesc Km. 32.

Posta ultimă și Stațiunea telegrafică: *Serbcsanád.*

Facsimil din „Șematismul istoric“, cu textul dedicat Bisericii greco-catolice (unite) din Cenad.

Dușan Baiski

Uniunea Europeană – Scurtă istorie (XIII)

Drepturile şi obligaţiile solicitanţilor de azil

Drepturi. Pe durata procedurii de azil străinul care solicită acordarea unei forme de protecţie are următoarele drepturi:

a) dreptul de a rămâne în România până la expirarea unui termen de 15 zile de la finalizarea procedurii de azil, cu excepţia situaţiei în care cererea de azil a fost respinsă în urma soluţionării acesteia în procedură accelerată sau în procedură la frontieră, caz în care străinul trebuie să părăsească statul român de îndată ce procedura de azil a fost finalizată. În cazul procedurii de determinare a statului membru responsabil cu examinarea cererii de azil, dreptul de a rămâne pe teritoriul României încetează la data efectuării transferului;

b) dreptul de a fi asistat de un avocat în orice fază a procedurii de azil;

c) dreptul de a i se asigura, în mod gratuit, în orice fază a procedurii de azil, inclusiv în faza judecătorească a procedurii prin care s-a dispus o măsură restrictivă, un interpret apt să asigure o comunicare corespunzătoare;

d) dreptul de a contacta şi a fi asistat de un funcţionar al Înaltului Comisariat al Naţiunilor Unite pentru Refugiaţi (UNHCR) în orice fază a procedurii de azil;

e) dreptul de a fi consiliat şi asistat de un reprezentant al organizaţiilor neguvernamentale, române sau străine, în orice fază a procedurii de azil;

f) dreptul de a fi informat, în momentul depunerii cererii sau ulterior, în termen de maximum 15 zile de la depunerea cererii, într-o limbă pe care o înţelege sau pe care se presupune în mod rezonabil că o înţelege, cu privire la procedura de urmat, drepturile pe care le are şi obligaţiile ce îi revin pe parcursul procedurii de azil, cu privire la consecinţele nerespectării acestor obligaţii şi ale lipsei cooperării cu autorităţile competente, precum şi cu privire la consecinţele unei retrageri explicite sau implicite a cererii;

f'1) dreptul de a avea acces, personal sau prin reprezentant, la informaţii conţinute de dosarul personal, cu excepţia situaţiei în care divulgarea informaţiilor sau a surselor de la care au fost obţinute ar periclita securitatea naţională, a organizaţiilor sau a persoanelor care au furnizat respectivele informaţii sau în cazul în care s-ar prejudicia examinarea cererii de protecţie internaţională. Accesul la informaţii din dosarul personal se face pe bază de cerere adresată structurii specializate pe probleme de azil a Inspectoratului General pentru Imigrări. La cererea solicitantului de protecţie internaţională pot fi eliberate, în mod gratuit, copii ale unor documente de la dosarul personal, potrivit prevederilor prezentei legi;

g) dreptul la protecţia datelor personale şi a oricăror alte detalii în legătura cu cererea sa;

h) dreptul de a i se elibera un document temporar de identitate, a cărui valabilitate va fi prelungită periodic de Oficiul Român pentru Imigrări. Solicitantul care nu dispune de mijloacele materiale necesare pentru plata taxei aferente eliberării sau prelungirii documentului temporar de identitate este scutit de plata acestei taxe. În lipsa unor documente care să certifice identitatea solicitantului, în documentul temporar de identitate va fi menţionată identitatea declarată.

i) dreptul de a participa la activităţi de adaptare culturală;

j) dreptul solicitantului de protecţie internaţională care nu dispune de mijloace de întreţinere de a beneficia, la cerere, pe toată durata procedurii de azil, de condiţii materiale de primire, care garantează subzistenţa şi protejează sănătatea fizică şi mintală a acestuia. Sumele necesare pentru acordarea condiţiilor materiale de primire se stabilesc prin hotărâre a Guvernului şi se asigură de la bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Afacerilor Interne;

k) dreptul de a fi cazat în centrele de primire şi cazare, aflate în subordinea Oficiului Român pentru Imigrări, până la încetarea dreptului de a rămâne pe teritoriul României, pentru solicitantul de azil care nu dispune de mijloacele materiale necesare pentru întreţinere;

l) dreptul solicitanţilor de azil cu nevoi speciale de a beneficia de adaptarea condiţiilor de cazare şi asistenţă în centrele de cazare;

m) dreptul de a primi gratuit asistenţă medicală primară şi tratament corespunzător, asistenţă medicală spitalicească de urgenţă, precum şi asistenţă medicală şi tratament gratuit în cazurile de boli acute sau cronice care îi pun viaţa în pericol iminent, prin sistemul naţional de asistenţă medicală de urgenţă şi de prim ajutor calificat.

n) dreptul solicitanţilor de azil cu nevoi speciale de a primi asistenţă medicală adecvată;

n'1) dreptul de a primi asistenţă socială în condiţiile prevăzute de Legea asistenţei sociale;

o) dreptul de a primi acces la piaţa forţei de muncă în condiţiile prevăzute de lege pentru cetăţenii români, după expirarea unei perioade de 3 luni de la data depunerii cererii de azil, dacă în cazul cererii sale nu a fost luată o hotărâre în faza administrativă a procedurii, iar întârzierea nu poate fi imputată acestuia, precum şi pe perioada derulării procedurii de azil în faza judecătorească. Solicitanţii de azil care la data depunerii unei cereri de azil au un drept de şedere pe teritoriul României şi sunt încadraţi legal în muncă pot desfăşura în continuare activitatea lucrativă;

o'1) dreptul solicitanţilor de azil care au acces la piaţa forţei de muncă, potrivit lit. o), de a beneficia de măsuri de stimulare a ocupării forţei de muncă, precum şi de protecţie

(Continuare în pag. 26)

Tiberiu-Ioan Bociat

Dușan Baiski

Cronologie după *„Cenăzeanul“ (II)**

1995 *(continuare din numărul trecut)*

Necesarul pentru repararea Bisericii romano-catolice a fost de 70 de milioane de lei.

Producția de caise a fost extrem de slabă.

Televiziunea Română trimite la Cenad o echipă pentru o documentare filmată despre Sf. Gerard, în cadrul emisiunii *„Viața spirituală“*.

Istoricul de artă Suzana Móré Heitel caută documente și mărturii despre vechile monumente ale Cenadului.

S-a ținut Ruga Bisericii ortodoxe române în duminica de Rusalii, petrecerea întinzându-se până în zori. Noii nași au fost aleși ing. Ioan Matei și soția sa.

Tablourile realizate de artiști plastici profesioniști la cele trei tabere de pictură de la Cenad au fost expuse pe holul Primăriei și la sediul Asociației Agricole *„Morisena“*.

Ansamblul folcloric de amatori al sârbilor cenăzeni a participat în perioada 24-26 iunie la cea de-a II-a ediție a Festivalului tradiției și culturii sârbilor, care a avut loc la Belgrad. Pentru prestația lor, cenăzenilor li se va decerna *„Mărul de aur“* pentru păstrarea tradiției și culturii, dar și statuia *„Câștigătorului din Belgrad“*.

A început pregătirea altor două formații de dansuri sârbe de tineret: *„grupa mică“*, instruită de Boghița Suvac, și *„grupa mare“*, instruită de Carmen Vesna Giuricin.

La 24 septembrie, sub patronajul Societății Culturale Banatul din Timișoara, are loc adunarea de constituire a *„Clubului poganilor“* din comună.

Liubomir Mendebaba va expune la Biblioteca sârbească din Timișoara o serie de lucrări în traforaj, la vernisajul expoziției participând inclusiv consulul general al Iugoslaviei la Timișoara, Slobodan Krečković. Evenimentul a prilejuit și un scurt program artistic oferit de formația de tamburași *„Lale sa Moriša“* din Cenad.

La Expoziția Națională Columbofilă din 17-19 noiembrie, de la Lugoj, crescătorii cenăzeni de porumbei au adus acasă un titlu de campion național și unul de maestru al sportului.

Se introduce televiziunea prin cablu.

1996

Cu prilejul sărbătoririi Sf. Sava, pe scena Căminului cultural din Cenad a evoluat ansamblul focloric *„Serbia I.M.T.“*, la spectacol asistând și oaspeți din Elveția și Serbia, respectiv Miša Milošević - secretarul organizației sârbilor de pretutindeni, Slavko Vejnović - locțiitorul ministrului cu probleme ale sârbilor din afara Serbiei, Neboiša Jerković - ministrul cu problemele informative din guvernul iugoslav, Nada Latinović - viceconsulul Iugoslaviei la Timișoara.

Ansamblul folcloric de amatori *„Lale sa Moriša“* va participa la un concert la Centrul cultural *„Sava“* din Belgrad.

La cantina *„Omenia“* se ține un bal dedicat Zilei Femeii.

Gheorghe Anuichi participă la un concurs columbofil la Sombor, în Iugoslavia.

Învățătoarele Rozalia Savu și Edith Kovacs pregătesc pentru paștele catolic un program cultural-artistic cu copii maghiari.

Școala germană (Kopp) este amenajată pentru a putea găzdui diferite evenimente.

Se reamenajează interioarele Căminului cultural.

Artistul plastic cenăzean Lucian Oprea a avut prima sa expoziție personală în saloanele Cafenelei artelor de la Casa Sindicatelor din Timișoara. Timp de 20 de zile au fost expuse 14 tablouri.

Poetul de origine cenăzeană, Geo Galetaru, a fost distins cu locul II în cadrul unei serbări organizate de românii din Uzdin (Iugoslavia).

Conf. univ. dr. Doru Radosav, directorul Bibliotecii Central Universitare *„Lucian Blaga“* din Cluj-Napoca, va transmite echipei redacționale a revistei *„Cenăzeanul“* mulțumirile sale pentru colecția revistei donată acestei prestigioase instituții de învățământ superior.

Pe 2 februarie, s-au desfășurat la Cenad alegeri locale. Viorel Matei (P.D.S.R.) a fost reales primar cu 86% din voturile exprimate. Din cei 2.993 de cetățeni cu drept de vot s-au prezentat la urne 2.040.

La ședința de constituire a Consiliului Local, Ionel Crăciun a fost ales viceprimar.

Consiliul Local hotărăște înființarea la dispensarul medical a unui ambulatoriu cu 12 paturi pentru cei fără posibilități materiale.

Echipa de fotbal *„Mureșul“* a promovat în Divizia C.

Dr. Petru Velciov ajunge la constatarea, bazată pe propria statistică, cum că la Cenad se moare preponderent în zilele de vineri și sâmbătă. Astfel, în ultimii ani, din 170 de decese 160 au fost consemnate în aceste două zile ale săptămânii.

Revista *„Cenăzeanul“* lansează un concurs de glume dotat cu premii.

Cenadul marchează 950 de ani de la martiriul Sf. Gerard, primul episcop al Diecezei romano-catolice de Cenad.

A fost un an agricol foarte bun.

În cadrul emisiunii culturale *„Moara cu noroc“*, realizată în decembrie de Radio Timișoara, au evoluat corul Școlii Generale din Cenad, condus de prof. Mara Danilov-Cirin, corul *„Morisena“* pregătit de Ioan Dogojie și dirijat de prof. Tomislav Giurici, corul Bisericii ortodoxe sârbe și formația de tamburași *„Lale sa Moriša“*.

1997

Formația de tamburași *„Lale sa Moriša“* a evoluat din nou pe scena Operei Române din Timișoara, cu prilejul sărbătoririi Sf. Sava, ocrotitorul școlilor sârbești de pretutindeni. La Biserica ortodoxă sârbă din

Cenad, slujba a fost oficiată de pr. Gheorghe Plavsity.

Echipa de fotbal *„Mureșul“* își face stagiul de pregătire la Moneasa.

Corul Bisericii ortodoxe române se transformă într-unul mixt, bărbaților alăturându-li-se Liliana Varga, Dorina Cercel, Elena Văcariu, Florica Blaj, Radoica Brad.

Viorel Matei și Bata Jivco Isacov au fost la București pentru a solicita Guvernului credite pentru finanțarea campaniei de primăvară în agricultură.

Bata Jivco Isacov începe construcția unei mori.

Se anunță un maraton cultural sârbesc la Cenad.

Pentru întâlnirea anuală de la *„Triplex confinium“* de la Beba Veche, se anunță participarea și a artiștilor amatori sârbi și maghiari din Cenad, dar și a echipei de fotbal *„Mureșul“*.

Prin Programul PHARE s-au alocat fonduri financiare pentru construirea unei vămi la Cenad. Este anunțată participarea primarului Viorel Matei la o ședință pe aceeași temă, la nivel guvernamental, între reprezentanții României și Ungariei.

Biblioteca din Cenad deține un fond de 9.332 de cărți, dintre care 8.933 în limba română, 243 în limba maghiară și 156 în limba sârbă. Există 415 fișe de cititori, dintre care 154 sunt bărbați și 261 sunt femei.

În luna martie, de la Cenad s-au putut urmări o cometă (Halley, vizibilă periodic, o dată la 75-76 de ani) și o eclipsă totală de lună.

Asociația Veteranilor de Război din Cenad a avut în 1990 un număr de 112 membri, iar la începutul lui 1997, doar 54.

28 de elevi ai Școlii Generale din Cenad au făcut o excursie la Băile Herculane, fiind însoțiți de prof. Marioara Clișic și prof. Dana Mioc.

Se anunță un concert al formației de tamburași *„Lale sa Moriša“* în Elveția.

Pe 18 mai, la Cenad a avut loc cea de-a VI-a ediție a *„Maratonului cântecului și dansului popular sârbesc“*, la care au participat formații din România și Serbia.

Colț Alb scrie în *„Flash“* că din 1981 nu au mai fost inundații ale Mureșului ca în primăvara lui 1997, punându-i pe cenăzeni la grea încercare, însă bucurându-i pe pescari.

În iulie, un grup de 11 tineri din Cenad, conduși de Ion Savu și Francisc Fodor, au făcut o excursie în Munții Retezat.

La Cenad s-a deschis noul sediu al C.E.C.

La sfârșitul lunii septembrie, a avut loc cea de-a II-a ediție a sărbătorii Cenadului. Pe scena ridicată în fața Căminului cultural au evoluat: un ansamblu din Timișoara condus de cenăzeanul de origine Gheorghe Galetin, formația de tamburași *„Lale sa Moriša“*, trupa *„Privat-banda“*, alte formații locale, *„Mladost“* din Sânnicolau Mare, precum și solistul de muzică populară bănățeană Traian Jurchelea. Sufletul organizării a fost prof. Gh. Doran.

În 21 și 22 septembrie, la sărbătorirea a 750 de ani de atestare documentară a localității maghiare Kiszombor, a participat și o delegație din Cenad formată din oficialități locale, dar și formația de muzică populară maghiară, formația de tamburași *„Lale sa Moriša“* și echipa de fotbal *„Mureșul-Morisena“*.

Prin grija Rodicăi Isac, colecția revistei *„Cenăzeanul“* pe anii 1994, 1995 și 1996 a ajuns în patrimoniul Muzeului Țăranului Român de la București.

1998

Consiliul Local Cenad hotărăște organizarea celei de-a III-a ediții a Zilei Cenadului pentru data de 26 septembrie și deschiderea temporară a punctului de frontieră în zilele de 26 și 27 septembrie.

Gheorghe Anuichi va participa la Expoziția internațională de păsări și animale mici de la Novi Sad, din 6-8 februarie.

Formația de tamburași *„Lale sa Moriša“* a evoluat în direct la studioul de televiziune Novi Sad Plus în data de 17 noiembrie, între orele 23,30-24,00, în cadrul unui spectacol în cadrul căruia au cântat piese la cererea telespectatorilor. Au fost prezenți: Tomislav Giurici, Darco Vlascici, Dragoslav Vlascici, Slaven Pavlovici, Dragoslav Pavlovici, Nicolae Șipoș, Miroslav Marianuț - ca instrumentiști, Spasoia Bojin, Bogomir Suvac, Veselin Ilin, Mita Unceanschi și Alexandra Mândran ca soliști vocali. Deplasarea a fost organizată și condusă de Zlata Pavlovici, Liubomir Mendebaba și Vesna-Carmen Giuricin.

La 17 iunie, Mureșul a atins la Cenad cota 6,80 m, fiind inundate 1.038 ha, pagubele pricinuite estimându-se la 21 de miliarde de lei.

Zona dintre dig și Mureș este declarată zonă tampon în cadrul viitoarei rezervații naturale.

Biserica greco-catolică este retrocedată reprezentanților acestui cult, împreună cu casa de la nr. 701.

Noul director al Școlii Generale devine prof. Marioara Clișic.

La o expoziție columbofilă (12-15 noiembrie), Cenadul s-a ales cu un titlu de campion național.

1999

La 17 aprilie, după agresiunea NATO asupra Iugoslaviei, un grup de inițiativă din Cenad a lansat o campanie de strângere de ajutoare pentru populația din țara vecină. Până seara, s-au adunat: 2.783 kg de făină, 1.073 kg de zahăr, 971 kg de ceapă și 956 kg de cartofi. S-au remarcat: Viorel Matei - 500 kg de zahăr, Jivco Isacov - 1.000 kg de făină, Predrag Jivici - 150 kg de zahăr, Vladimir Țveici - 46 kg de făină, 50 kg de zahăr și 30 kg de ceapă, Andria Pavlovici - 197 kg de ceapă, Jivco Stefanovici - 40 kg de făină, 40 kg de cartofi și 50 kg de zahăr. O comisie în frunte cu Zlata Pavlovici a predat ajutoarele la Peciu Nou, pentru a fi transportate în Iugoslavia.

Pe 4 iunie, de Ziua Europei, a fost deschis temporar punctul de frontieră Cenad-Kiszombor, gazde fiind cenăzenii.

** Din monografia în curs de elaborare*
„Cenăzeanul - 25 de ani“

Geo Galetaru

Amnezia (III)*

Tete era un filosof în felul său. Un filosof cu o conduită aplecată spre lucrurile practice, atent la detaliile vieţii şi la valorile ei de fiecare zi. Acum, la atâţia ani de la moartea sa, mă urmăresc încă bunătatea şi blândeţea lui, pe care le avea adânc înrădăcinate în el şi pe care le răspândea în jur, asupra celor apropiaţi. Era omul săritor şi priceput la toate, cu o minte ascuţită şi plină de idei ingenioase. Tete citea enorm, ziua, dar mai ales seara, la lumina lămpii şi toată viaţa lui a fost un autodidact împătimit, care învăţa din mers, cu o poftă şi o plăcere teribile, căci era interesat să afle cât mai multe şi suferea când un anumit lucru sau domeniu îi era străin. De pildă, ţin minte că, la un momend dat, şi-a construit singur un dispozitiv de împletit sârmă, cu care şi-a făcut un gard solid şi frumos în jurul curţii. Tete făcea de toate, cu aceeaşi plăcere şi pasiune. Odată a meşterit o cursă pentru prins dihori, alarmat şi iritat de animalele acestea care veneau noaptea, dar şi ziua, şi trăgeau câte-o găină, pe care o duceau într-un loc ascuns şi o devorau până la ultimul os. Cuşca era astfel concepută, încât dihorul, odată intrat să înşface bucata de carne pusă la vedere, nu mai putea să iasă, căci o uşă grea de plumb îi bara calea înapoi. Din acel moment, era la discreţia noastră. Ne apropiam de cuşcă, cu un drug subţire de oţel în mână şi-l repezeam printre gratii, ţintind capul animalului care se zbătea furios în spaţiul ce urma să-i devină mormânt, arătându-şi colţii ascuţiţi şi încercând, în zadar, să-i muşte pe cei care-l păcăliseră şi-i pregăteau un sfârşit atât de umilitor. Dar lucrul pe care Tete l-a iubit cel mai mult, până la pasiune şi chiar dincolo de ea, şi pe care l-a practicat cu convingere şi iubire o mare parte din viaţa lui a fost albinăritul. În jurnalul său, pe care l-a ţinut, cu intermitenţe, de-a lungul mai multor ani, un loc aparte îl ocupă descrierea acestei îndeletniciri, până în cele mai mici amănunte. Albinele au fost marea dragoste a lui Tete. Albinele, pomii fructiferi şi cărţile. Ce trinitate poate fi mai frumoasă decât aceasta? Când aveam cinci-şase ani şi încercam să pricep, din mers, micile mistere ale vieţii de zi cu zi, l-am surprins pe Tete în mijlocul albinelor sale. Lucra, ca de obicei, fără mască de protecţie pe faţă şi fără mănuşi, iar albinele, acele vietăţi mici şi repezite, cu aripioare transparente, zumzăiau fără încetare, i se urcau pe mâini cu sutele sau poate cu miile, formând un covor zumzăitor pe mâinile lui mari, care se mişcau cu infinită grijă, ca şi cum Tete se temea să nu sperie albinele sau să nu le rănească. Mă speria, în schimb, pe mine curajul lui de a lucra fără mască şi fără mănuşi, căci, la vârsta pe care o aveam, micile şi lărmuitoarele vieţuitoare cu aripi reprezentau un pericol evident. „Nu mă înţeapă, pentru că mă cunosc”, răspundea Tete nedumeririi mele, cu un zâmbet tandru şi încurajator. Îşi punea masca (însă mâinile îi rămâneau şi atunci descoperite) doar când umbla după câte un roi fugar, pe care îl recupera şi-l readucea la matcă. Îmi vorbea ore întregi despre regină, albine şi trântori, despre organizarea acestor familii de zburătoare inteligente şi ingenioase şi, bineînţeles, despre polenul pe care ele îl extrăgeau cu migală şi trudă din corolele florilor şi-l transformau apoi, în căsuţele lor misterioase şi perfect ordonate, în mierea aurie şi dulce pe care o savuram cu o plăcere imensă.

Dar Tete avea în Satul Nou o livadă de basm, cum nu mi-a fost dat să văd la altcineva din sat. În livada aceea, de fapt, îşi instalase stupii şi-i îngrijea cu o dragoste şi atenţie încăpăţânate. Tot terenul din imensa livadă era plantat cu pomi fructiferi, meri, peri, caişi, vişini şi foarte mulţi gutui. Tete, cu priceperea alimentată de cărţile pe care le citea zi şi noapte, făcea tot felul de încrucişări între soiuri de pomi, obţinând pere galbene cu miezul roşu sau alte fructe ciudate, care ne stârneau curiozitatea şi ne îmbiau să ne înfruptăm din ele. Ceea ce şi făceam, fără să stăm prea mult pe gânduri, căci tentaţiile astea insolite erau prezente la tot pasul. Pomii din grădina lui Tete erau dovada vie că acolo, pe peticul acela de pământ edenic, lucrau mâini pricepute şi o minte ascuţită, toate ascultând de o inimă generoasă şi bună, gata să se deschidă în faţa bucuriilor mai mari sau mai mici ale vieţii. Tete şi Tuşica au locuit mulţi ani în casa aceea din Satul Nou, unde mergeam adesea cu Traian, să ne pierdem, neştiuţi ca nişte umbre sau ca nişte animăluţe curioase, în livada aceea de vis, paradisul închipuirilor nostre înflăcărate. Alergam şi ne ascundeam pe după tulpinile pomilor, explorând cu ochii şi cu toate celelalte simţuri acel tărâm miraculos şi tentant ca o altă viaţă, o viaţă plină de surprize şi de miracole nebănuite. Şi acum, când îmi amintesc de livada lui Tete din Satul Nou, un fior aproape mistic îmi umple de încântare sufletul obosit şi singur, căci livada aceea, cu stupii şi pomii ei fabuloşi, părea atât de aproape de Dumnezeu...

În paradisul acela au locuit Tete şi Tuşica mulţi ani. Ştiam că, de fiecare dată când mergeam acolo, ne întâmpinau acelaşi aer sărbătoresc, aceeaşi bucurie fără margini şi neegalată de nimic. În anul 1956, Tete şi Tuşica au vândut casa din Satul Nou şi s-au mutat în satul vechi, lângă noi. Ţin minte că tevatura cumpăratului a durat destul de mult timp, căci Tete n-avea toţi banii necesari, cei 30.000 de lei, cât îi cerea Sava Puca pe casă. A fost nevoit să se împrumute de la diverşi oameni din sat şi să vândă şi vaca, pentru a se putea prezenta în faţa lui Sava cu fruntea sus şi cu martorul Obrad, care trebuia să fie un fel de chezaş al tranzacţiei. Tete a reuşit să vândă casa din Satul Nou lui Todor Căpăţ, de lângă gară, pentru suma de 24.000 de lei, primind un avans de 6.000 de lei. După ce a vândut vaca, după ce a vândut şi nişte produse la piaţa din Sânnicolau, Tete i-a dat lui Sava Puca cea mai mare parte din bani, 20.000 de lei, iar în 15 aprilie s-au mutat în casa nouă. La mutat au ajutat tata şi mama, tuşa Aurica, sora mamei, şi uica Gică, bărbatul tuşii Aurica, apoi Ionel Cuzman, Ion Pădureţ, Traian Câlţ şi alţi cenăzeni. Acum, când pomenesc aceste nume şi aceste date, găsite în jurnalul lui Tete, mintea mea aleargă pe uliţele satului, încercând să localizeze casele unde stăteau aceşti oameni

şi să scoată din amintire un amănunt legat de destinele lor împinse în uitare. În afară de Traian Câlţ, care avea două fete şi o casă în Satul Nou, pe aceeaşi uliţă cu Tete, şi care era un fel de rudă mai îndepărtată cu noi, nu reuşesc să-mi readuc în faţa ochilor chipurile celorlalţi. Feţe aproape anonime, fără identitate, pe care timpul le-a dus dincolo de barierele memoriei, într-un teritoriu unde se ascund toţi cei care pleacă şi nu se mai întorc. Referitor la episodul vânzării casei şi al mutatului, Tete notează în jurnalul său, înfrigurat şi emoţionat: „Până la amiază s-au mutat multe. Prânzul s-a făcut la casă nouă, acolo unde s-au adunat toţi, doar eu singur am rămas în Satu nou la casa cealaltă. Eu singur. Ce rău este să fii singur!... Căci ce alta aşteaptă gândurile? Să fii singur. Casa goală, voreţul gol, ştălogul gol, tot goală va fi şi coliba. Coliba cu stupii. Grădina – grădinile!... Pomii, pomii, pomii... Pomii mei... ai vândut şi pomii. Pomii mari, înfloriţi... I-am semănat cu sămânţă şi acum sunt pomi mari şi groşi. Gânduri, gânduri, lacrimi. Treizeci de ani...” Pe vremea aceea, oamenii se ajutau între ei. Casele nu erau fortăreţe închise şi neprimitoare, cum sunt adesea astăzi, ci spaţii deschise, prin care se perindau rudele şi prietenii şi vecinii, într-un du-te-vino aproape continuu şi într-o fraternitate care era emblema cenăzenilor în acele timpuri problematice şi nebuloase. Sufletul, şi nu meschinele interese de mai târziu, era numitorul comun care-i aduna pe cenăzeni pe aceeaşi prispă şi în jurul aceleiaşi mese, la un joc de cărţi sau la un pahar de vin. Şi, când se punea la cineva problema mutatului, săreau toate rudele şi prietenii, dar şi vecinii de pe aceeaşi uliţă şi dădeau o mână de ajutor. Tot astfel, cu ajutorul neamurilor şi al vecinilor noştri, s-a ridicat în 1961 şi casa noastră nouă, după ce tata şi mama au hotărât că nu mai puteam locui în casa aceea micuţă, din pământ bătut, cu geamurile cât o cutie de chibrituri. Aşa că au demolat căsuţa şi în câteva luni au ridicat o casă mare şi frumoasă, cu trei camere la drum şi cu bucătărie, în locul celei vechi, şi numai părul pădureţ din curte mai amintea de vechea noastră casă. Am ajutat şi eu la ridicarea noii case, ducând câte-o cărămidă la oamenii care înălţau zidurile, s-o pună acolo şi să fie casa cu câţiva centimetri mai aproape de cer. În săptămânile acelea, pline de agitaţie şi de cuvinte rostite pe un ton grăbit, citeam „Un copil numără stelele”, un roman de Menelaos Ludemis, şi seara, înainte de culcare, priveam îndelung cerul şi chiar încercam să număr stelele, nu neapărat pentru a intra în pielea eroului din romanul scriitorului grec, ci pentru că îmi plăcea să-mi pierd privirea în imensitatea cerului spuzit de luminiţele acelea îndepărtate şi fără număr.

Tete şi Tuşica s-au mutat lângă noi, aproape vizavi de casa noastră, ca să ne fie în preajmă şi să ne ajutăm unii pe alţii când va fi nevoie: „Este mai bine aici, pentru că suntem aproape cu George şi cu ai lui, iar noi lucrăm la un loc şi asta face mult, că suntem aproape...Până în prezent noi putem spune că purtarea noastră faţă de George şi Catiţa, faţă de copiii lor şi faţă de părinţii lor a fost aşa cum se cade să fie. Iar purtarea lui George şi catiţa cu copiii lor este tot atât de cum se cade faţă de noi. Cu asta putem să ne lăudăm şi asta nu e laudă goală”. Tete era foarte migălos şi atent la nuanţe şi la detalii. Îi plăcea să-şi ţină cuvântul, îi respecta pe oameni şi se bucura de acelaşi respect din partea lor. Era un fel de vrăjitor care le ştia pe toate, inventa tot soiul de lucruri şi lucra toată ziua în atelierul lui, unde făcea tot felul de lucruri pentru el şi pentru alţii. Dar, cu toate că mutatul decursese în condiţii care l-au mulţumit până la urmă pe deplin, astfel că el şi Tuşica erau de-acum aproape de nepoţii lor (Tete era frate cu bunicul dinspre tată, iar Tuşica era soră cu bunica dinspre mamă), nostalgia casei din Satul Nou, cu tot ce ţinea de ea, îl urmărea ca un ghimpe şi îl va urmări ani întregi după aceea: „Iar dacă e vorba de pomi, se schimbă socoteala. Îmi pare rău şi după pomi şi după casă şi după grădini şi după poziţia aia, care mi-a plăcut foarte mult. Soarele a răsărit în uşă şi a sfinţit în fereastră. Vântul al rău (iarna) nu ne-a bătut în faţă, că am fost cu spatele la el. (Din punctul acesta de vedere Satu nou de la Cenad este mult mai bine orientat ca satul vechi.) Casa am făcut-o noi. Şi când zici: Casa asta am făcut-o eu, apoi ai zis ceva. Grădinile şi pomii? Nici o zi nu a trecut, în care să nu găsesc eu ceva frumos în casă, în grădină şi în pomi. (Eu privesc cu foarte multă plăcere la tot ce este pe lume. Şi dacă oamenii, nesocotiţi câteodată, ar fi în stare să ne ia tot ce avem, în schimb Dumnezeu ne-a dat mai mult şi iară ne rămâne ceva.) Mult lucru am avut cu pomii. Totdeauna după ce a trecut iarna, eu am avut de lucru la pomi. Şi mi-a plăcut această ocupaţie cu pomii. Cum să nu? Că doară pe unii i-am crescut din sămânţă, pe unii din lăstari, pe alţii din rădăcină – şi toţi au fost mititei, odată, iar acum au ajuns mari şi groşi – pădure, în care multe feluri de păseri au avut casă şi iarna şi vara. În ultimul timp nu a fost vară să nu fi cântat cucu prin pădurea noastră de gutâi sau să nu se joace vreo pereche de pupeze, mierle, golumbi sălbateci, ştigliţe şi piţigoi. Ce să mai zic de marile familii de vrăbii în veşnică ceartă şi sfadă. Pomii înfloriţi, rânduri după rânduri şi după feluri. Cât au fost de frumoşi pomii în floare, primăvara, şi cât au fost de frumoşi toamna, toţi, dar mai ales gutâii, zilnic am avut ce să văd în grădină”.

Pentru Tete şi Tuşica, „soarele a răsărit în uşă şi a sfinţit în fereastră”. Cu soarele răsărindu-le în uşă şi „sfinţindu-le în fereastră” (ce frumos, ce minunat de expresiv a ştiut Tete să pună asta pe hârtie...), au trăit ei mulţi ani în casa din Satul Nou, în grădina aceea mirifică, cu pomii şi stupii ei fabuloşi, care mie mi se părea atât de aproape de Dumnezeu...

Ştiu că toate acestea au fost demult şi nimic nu le mai poate întoarce în timp. De fapt, însuşi timpul este o iluzie de care ne agăţăm din când în când, o convenţie pe care încercăm s-o umplem cu himerele noastre. Cu vorbe şi gesturi, cu fapte din care abia mai reuşim să culegem praful unor înţelesuri uitate, nisipul fragil destinat celor patru vânturi care au pulverizat totul în calea lor. Şi, în acele momente, te trezeşti că nu mai ai de ce să te agăţi, că orice eventual punct de sprijin venit din trecutul îndepărtat.

Fragment din romanul autobiografic cu același titlu, a cărui acțiune are loc în satul natal al autorului, Cenad

Plante medicinale, remedii miraculoase (XI)

CORIANDRUL *(Coriandrum sativum)*

Planta are o tulpină cilindrică, lucioasă, înaltă de 50-60 cm, ramificată în partea superioară. Frunzele inferioare sunt divizate în segmente egale, iar cele superioare sunt dinţate. Florile sunt grupate în umbele compuse, de culoare albă sau roz-violaceu.

Fructele, cu diametrul de 4-5 mm, sunt de culoare galben-brun deschisă la maturitate, cu gust şi miros aromat. Constituentul principal activ este uleiul volatil. Fructele mai conţin acizi graşi, substanţe proteice, aminoacizi, fitosteroli, tocoferoli, acid cafeic, acizi clorogenici, cumarine.

Preparatele din coriandru au acţiune spasmolitică, carminativă, stomahică, bactericidă şi fungicidă, antihelmintică.

Coriandrul este utilizat în fitoterapie, în caz de tulburări digestive, meteorism abdominal, dispepsii, anorexie, afecţiuni hepato-biliare, parazitoze intestinale.

Studii recente efectuate pe animale au confirmat faptul că seminţele de coriandru ajută la scăderea glicemiei şi a colesterolului. Coriandrul conţine un compus antibacterian care este eficace în infecţiile cu salmonella.

Proprietăţiile antiinflamatoare ale coriandrului ajută la protejarea sistemului nervos de stresul zilnic, reducând riscul de boli neurodegenerative. Efecte similare neuroprotectoare au şi alte condimente cum ar fi usturoiul, ghimbirul, turcmenicul, piperul, cuișoarele.

În scop medicinal se foloseşte pulberea din seminţe, tinctura, uleiul esenţial, infuzia. Pulberea se prepară prin măcinarea seminţelor uscate, care se păstrează cel mult o săptămâna în borcane ermetic închise. Se administrează de 3 ori pe zi câte o linguriţă, în cure de 2 luni, cu 2 săptămâni pauză. Consumul sistematic de pulbere de coriandru poate preveni apariţia cancerului de stomac, colon, ficat.

Infuzia se prepară din 1 linguriţă seminţe mărunţite la 1 cană de apă clocotită, se lasă 5 min. acoperit, se strecoară şi este eficientă împotriva răcelii, reglează nivelul glicemiei şi scade colesterolul. Pentru eliminarea viermilor intestinali se prepară o infuzie din 2 linguriţe la 150 ml apă şi se beau 3 căni pe zi, cu 30 de min înainte de mâncare.

Uleiul esenţial se utilizează extern în tratarea durerilor articulare şi hemoroidale. Frunzele se folosesc în stare proaspătă la diferite salate verzi sau la gătit.

CREȚIȘOARA *(Allchemila vulgaris)*

În medicina monahală era sub protecţia directă a Maici Domnului datorită harului vindecător pe care îl aveau frunzele sale, în special în cazul suferinţelor femeilor. Este o plantă erbacee, perenă, care creşte prin păşuni, începând din zona dealurilor până în zona alpină. În pământ are un rizom din care în fiecare primăvară ies la suprafaţă frunzele bazilare, lung-peţiolate cu limbul palmat-lobat şi marginea dinţată. Se spune că dimineaţa, când încă frunzele sunt acoperite de rouă, creează un spectacol feeric prin reflecţia luminii solare şi apar nuanţe scânteietoare, care alcătuiesc o mulţime de linii curcubee.

Tulpina creşte înaltă de 30-40 cm, este cilindrică, cu nuanţe albăstrui, şi poartă frunze mici palmat-lobate, iar în vârf se termină cu numeroase flori galben-verzui. Înfloreşte din luna mai până în septembrie.

În scopuri terapeutice, se recoltează în timpul înfloritului părţile aeriene ale plantelor. Recoltarea se face în timpul amiezii, când planta este complet uscată şi conţinutul de principii active este maxim. Imediat după recoltare se usucă în strat subţire, în locuri aerisite, la umbră.

Principiile active, de natură taninică, îi conferă plantei proprietăţi astringente, antidiareice.

Creţişoara se utilizează sub formă de pulbere, tinctură, extract glicerinat, infuzie. Pulberea se obţine prin măcinarea fină, cu râşniţă de cafea, a plantei uscate. Pulberea astfel obţinută se depozitează în borcane mici, închise ermetic, ferite de lumină. Se administrează de 3 ori pe zi câte o jumătatea de linguriţă, în cure de 3 luni.

În chisturile ovariene, administrarea se va face începând din ziua 14 -a după ciclul menstrual şi va continua până în ultima zi a ciclului. Creţişoara are un efect puternic reglator hormonal, previne apariţia chisturilor ovariene şi evoluţia lor. În cazul avorturilor spontane se administrează 3 linguriţe pulbere pe zi. Paralel cu tratamentul intern se pot face de 2 ori pe săptămâna şi băi de şezut cu infuzie de creţişoară, 1 litru extract la 7 litri de apă.

Infuzia combinată de creţişoară se foloseşte mai ales extern. Se prepară folosind 4-6 linguriţe din pulbere, se macerează 8 ore într-un sfert de litru de apă, după care se strecoară. Peste planta rămasă după filtrare se adaugă un sfert de litru de apă fierbinte, se lasă să se răcească şi apoi se amestecă cu maceratul obţinut anterior. Se utilizează extern pentru spălături şi comprese având un puternic efect astringent şi cicatrizant.

Tinctura de creţişoară se prepară din 20 de linguri de pulbere, peste care se adaugă alcool de 50 de grade, se închide borcanul ermetic, se lasă 2 săptămâni într-un loc cald, se agită din când în când, iar tinctura rezultată se pune în sticle mici, închise la culoare. Este foarte eficientă în tratarea dismenoreei, se admistrează la 10-14 zile după încetarea menstruaţiei, câte 15 picături de tinctură zilnic. Tratamentul durează până în ultima zi al ciclului menstrual, făcând să dispară crampele şi spasmele uterine şi să dispară durerea.

Glicerinatul de creţişoară se obţine numai în laboratoare specializate, principiile active ale plantei fiind extrase într-un amestec de glicerină, apă, şi alcool. În acest fel, principiile plantei sunt cel mai bine valorificate. Se administrează de 3 ori pe zi, câte 30 de picături diluate cu puţină apă în cure de 3 luni. Glicerinatul de creţişoară atenuează bufeurile, palpitaţiile, insomniile şi stările de nervozitate care apar în menopauză. La încetarea tratamentului cu anticoncepţionale se administrează de 3 ori pe zi 50-60 de picături extract la 200 ml apă, se fac cure de 2 luni urmate de 21 de zile pauză, apoi se poate relua tratamentul.

Farmacist **Rodica Pitic**

Sfaturi de sezon pentru gospodarii cenăzeni

Ca o trăsătură caracteristică a primăverii anului 2017, am putea să semnalăm un deficit foarte mare de apă atât în stratul superior al solului, cât și în profunzime. Astfel, la data la care scriu aceste rânduri, mijlocul lunii aprilie, totalul precipitațiilor căzute în acest an nu depășește 15 l/mp. Deficitul de apă s-a manifestat atât asupra culturilor înființate în toamnă, cât și asupra culturilor semănate în primăvară, cărora le-a îngreunat răsărirea. Efectul lipsei de apă a fost dublat și de temperaturile scăzute ce s-au manifestat în săptămâna de după Paște și care au afectat unele culturi din grădină (cartofi), pomii fructiferi nefiind afectați până în prezent.

Perioada la care ne vom referi în continuare este sfârșitul primăverii, adică lunile mai și iunie. În aceste luni, lucrarea de bază în câmp o constituie întreținerea culturilor și mai ales a prășitoarelor. Concomitent cu prașilele se face și fertilizarea fazială a culturilor, lucrare importantă pentru sporurile de producție. Mare atenție trebuie acordată lucrărilor de protecție a plantelor atât în ceea ce privește depistarea atacurilor de dăunători, dar și apariția bolilor în cultură. Dintre dăunătorii care se pot manifesta în această perioadă sunt: buha semănăturilor, gândacul ghebos la grâu, gărgărița mazării sau rățișoara la porumb sau floarea soarelui. Dintre boli amintim: făinarea, fusarioza, helmintosporioza la păioase, putregaiul cenușiu la floarea soarelui, antracnoza la mazăre și fasole etc.

La semnalarea atacului, tratamentele se execută din amestec: insecticid + fungicid. În grădina de legume se continuă cu plantarea răsadurilor și semănatul plantelor termofile, de exemplu: castraveți, pepeni verzi și galbeni etc.

Dintre dăunătorii semnalați mai frecvent în grădină sunt viermii de sol, dar și melcii fără cochilie. Pentru combaterea acestora ni se pun la dispoziție, prin magazinele existente, substanțe ca: Nemathorin 10G sau Vydate, care combat dăunătorii de sol și se aplică în doză de 15 kg/ha. Pentru combaterea melcilor se poate folosi Mesurol – 5 kg/ha sau Optimol – 15 kg/ha. Produsele se pot aplica atât la pregătirea terenului pentru semănat, cât și în vegetație, după răsărire, între rânduri de plante.

Dintre bolile ce se manifestă frecvent la legume în această perioadă amintim: mana (la cartofi, tomate, castraveți, ceapă). La ceapă, în cursul lunii mai se execută două tratamente pentru musca cepei și mană, la interval de două săptămâni între primul și al doilea. De exemplu: Dithane M45 – 0,2% + Novadim Progress. Pentru aderență, se adaugă adeziv, aracet sau sirop de zahăr. Este recomandată folosirea adezivă a produselor cuprice și acuprice pentru o mai bună eficacitate. La apariția putregaiurilor la legume se folosesc pentru tratament: Rovral 500 SC – 0,1%, Teldor 500SC – 0,1% sau Signum 0,05% până la 0,08%, în funcție de intensitatea atacului.

La pomii fructiferi, cea mai frecvent întâlnită boală este monolioza, care atacă în toate stadiile de vegetație a pomilor, atât lăstari, cât și frunze, flori și fructe. Pentru a putea stăpâni această boală, pe lângă cele două tratamente cu zeamă bordeleză din perioada de repaos vegetativ, este necesar un tratament în plină înflorire a pomilor cu unul din fungicidele Score 0,02% sau Signum 0,08%. La acest tratament nu se adaugă insecticid. La scuturarea petalelor, când 50% din flori sunt scuturate, se poate face următorul tratament: Score 0,02% + Dithane M45 0,2% + Novadim Progress 0,2%.

Avantajul insecticidului Novadim este că are și efect acaricid, putând fi folosit atât la pomii fructiferi, cât și la vița de vie.

Helmintosporioza la macul de plăcintă

Pentru combaterea rapănului și făinării la măr și păr se poate folosi în alternanță una din substanțele: Score 0,02%, Chorus 0,02% sau Topsin 0,1%.

Pentru dăunătorii caracteristici, ca substanțe de combatere amintim: Calypso 480 SC 0,02%, Decis Mega 50EW 0,015% sau Karate Zeon 0,015%.

La vița de vie, primul tratament care se execută la apariția lăstarilor este împotriva păianjenilor, fiind folosit un acaricid, de exemplu: Envidor 0,04%, Neoron 0,08% sau Nissorun 0,05%. La formarea ciorchinelui și creșterea frunzelor se face un tratament pentru mană, făinare și molia strugurilor. De exemplu, cu: Antracol 0,2% + Falcon 0,03% + Decis 25 WG 0,03%. În plină înflorire nu se fac tratamente, pentru a nu împiedica polenizarea florilor. Dacă sunt necesare tratamente, se fac numai la începutul și la sfârșitul înfloritului.

În luna iunie se fac pregătirile pentru începutul campaniei de recoltare a păioaselor.

Ing. **George Ivașcu**

Jurnale de călătorie (XIII)

M-am hotărât să scriu la început de an nou (înainte de a începe un jurnal cu mai multe file), despre un oraş european unde, datorită serviciului, în ultimii opt ani am avut ocazia să merg de câte 3-4 ori pe an. Pot spune deci că îl cunosc destul de bine. Şi nu pentru asta vreau să scriu despre el, ci datorită faptului că este un exemplu de cum ar trebui să fie administrată o capitală europenă, şi încă una a unei ţări est-europene şi mai ales că am ajuns să respect poporul a cărui capitală este. Pentru faptul cum înţeleg ei să muncească, să îşi dezvolte oraşul, cum este organizat, administrat şi ce facilităţi oferă: pentru mediul de afaceri, pentru instituţiile europene şi pentru turişti. Şi nu numai capitala, dar şi alte oraşe ale aceleiaşi ţări. Spun asta pentru că am avut oportunitatea să petrec mai multe zile şi în alte oraşe, recunoscute pentru potenţialul lor turistic, dar şi în zone de la graniţe.

Este vorba despre **Varşovia**, capitala **Poloniei**. Pentru început, pentru că nu este o capitală atât de sus în lista preferinţelor turiştilor ca şi Parisul, Barcelona, Roma, Londra sau Berlin, câteva repere istorice, doar pentru a vedea că a avut o istorie foarte zbuciumată şi deloc uşoară.

Oraşul de pe malurile **Vistulei**, al cărui simbol este o **sirenă purtând o sabie în mână**, cu o populaţie de sub 2 milioane de locuitori, este notabilă printre capitalele din Europa nu pentru mărimea sa, vârsta sa, sau frumuseţea sa, ci pentru indestructibilitatea sa. Este un Phoenix care a renăscut de mai multe ori din cenuşa războiului. Suferind daune mari în timpul ocupărilor suedeză şi prusacă din 1655-1656, a fost asaltată din nou în 1794, când armata rusă a masacrat populaţia suburbiilor varşoviene. Varşovia a rămas capitala Federaţiei Polonezo-Lituaniene până în anul 1795, când oraşul a fost anexat de către Imperiul Prusac şi transformat în capitala provinciei Prusiei de Sud. Eliberată de armata lui Napoleon în 1806, Varşovia a devenit capitala nobilimii nou create a Varşoviei. În urma Congresului de la Viena din 1815, Varşovia a devenit centrul Congresului Polonez, o monarhie constituţională sub o unire proprie cu Imperiul Rus. Universitatea Regală a Varşoviei a fost creată în anul 1816. Datorită violării repetate a constituţiei Poloniei de către Rusia, în 1830 a avut loc o revoltă. Războiul dintre Polonia şi Rusia din 1831 s-a sfârşit cu eşecul revoltei de a micşora autonomia Regatului.

În **perioada interbelică**, Varşovia a fost sub ocupaţie germană din 4 august 1915 până în noiembrie 1918. După invadarea Poloniei de către Germania pe **1 septembrie 1939**, atunci când a început cel de al Doilea Război Mondial. Centrul Poloniei, inclusiv Varşovia, a fost adus sub conducerea Guvernului General, o administraţie colonială germană nazistă. Toate instituţiile cu un nivel de educaţie mai mare şi influenţă politică au fost închise imediat. Întreaga populaţie evreiască a Varşoviei – câteva sute de mii, aproape 30% din populaţia totală a oraşului – a fost transferată în **Ghetoul Varşoviei**.

Oraşul va deveni centrul urban al rezistenţei ocupaţiei naziste în Europa ocupată. Când a venit ordinul, ce făcea parte din „Soluţia Finală"" a lui Hitler din data de 19 aprilie 1943, de a anihila ghetoul, luptătorii evrei au lansat **Revolta Ghetoul Varşoviei.** În ciuda faptului că erau neînarmaţi şi depăşiţi numeric, Ghetoul a rezistat aproape o lună. Când lupta a luat sfârşit, aproape toţi supraviţuitorii au fost masacraţi, foarte puţini reuşind să scape sau să se ascundă. Astăzi, în limita zonei ocupate de Ghetou, poţi vedea (aşa ca în Berlin, unde este marcat traseul vestitului şi hulitului zid al Berlinului) un marcaj pe asfalt, trotuar, piaţă sau şosea care arată limitele acestuia şi, din loc în loc, machete sau indicatoare care îţi arată locul unde te aflii în vechiul ghetou şi cum arăta el în timpul războiului.

În iulie 1944, Armata Roşie avansează pe teritoriul polonez spre Varşovia urmărindu-i pe germani. Ştiind că Stalin nu era de acord cu ideea unei Polonii independente, Guvernul Poloniei, exilat în Londra, a dat ordine propriei armate secrete (AK) să încerce să preia controlul asupra Varşoviei înaintea Armatei Roşii.

Prin urmare, pe 1 august 1944, în timp ce Armata Roşie se apropria de oraş, Revolta Varşoviei a început. Lupta armată, prevăzută să dureze 48 de ore, a durat 63 de zile. Stalin, între timp, a dat ordine propriilor trupe să aştepte în afara Varşoviei. În cele din urmă, luptătorii armatei secrete din Varşovia, asistată şi de civili, au fost obligaţi să capituleze. Supraviţuitorii au fost transportaţi în lagărele PoW (*prisoner of war* – prizonier din război) din Germania, în timp ce întreaga populaţie civilă a fost forţată să părăsească oraşul. Victimele civile poloneze sunt estimate undeva între 150.000 şi 200.000. Germanii au distrus Varşovia din temelii, mai mult de 8 din 10 clădiri erau puse la pământ, la finalul celui de al Doilea Război Mondial considerându-se că oraşul a fost distrus în proporţie de 85-90%, inclusiv centrul istoric vechi al oraşului şi Castelul Regal.

Hitler ignoră termenii de capitulare şi a ordonat ca întregul oraş să fie distrus din temelii, iar biblioteca şi colecţiile din muzee să fie luate în Germania sau arse.

Monumentele și clădirile guvernului au fost arucate în aer de către trupele germane cunoscute sub numele de: *Verbrennungs - und Vernichtungskommando (Detașamentul de ardere și distrugere)*.

La data de 17 ianuarie 1945 – după ce ofensiva Armatei Roșii cunoscută sub numele de „Ordinul Vistula" a început – trupele sovietice au intrat în ruinele Varșoviei, și au eliberat suburbiile acesteia de sub ocupația germană. Orașul a fost cucerit foarte repede de către armata aflată sub conducerea lui Stalin. În 1945, după ce bombardamentele, revoltele, luptele și demolările au luat sfârșit, o mare parte din Varșovia zăcea în ruină.

După război, sub un regim comunist stabilit de către cuceritorii sovietici, campania „cărămizile Varșoviei" a fost inițiată. Au fost proiectate clădiri noi pentru a le înlocui pe cele vechi. Au fost construite și clădiri monument precum: **Palatul de Cultură și Știință,** un cadou din partea Uniunii Sovietice (construit asemenea Kremlinului, dar la o scară mai mică). Orașul a redevenit capitala Poloniei și centrul politic respectiv economic al țării. Multe dintre străzile istorice, clădiri și biserici au fost restaurate în forma lor originală, în cea mai mare parte având la bază picturi, fotografii sau gravuri vechi. În 1980, centrul istoric al orașului a fost desemnat ca Moștenire Mondială și ocrotit de UNESCO.

Deși Varșovia de astăzi este un oraș relativ tânăr, există multe atracții turistice. Pe lângă centrul vechi, reconstruit după cel de al Doilea Război Mondial, fiecare centru are câte ceva de oferit. Printre cele mai notabile atracții turistice din orașul vechi se numără: **Castelul Regal,** distrus în totalitate în timpul celui de-al Doilea Război Mondial și care a fost reconstruit între anii 1971-1984 datorită *„efortului întregii națiuni"* și a donațiilor generoase făcute de locuitorii mai înstăriți ai Varșoviei. În trecut, castelul a reprezentat resedința regilor polonezi, iar mai apoi a președintelui și a Senatului. În prezent, palatul este deschis publicului pentru vizitare. **Columna lui Zygmunt III Vasa**, cel mai vechi și cel mai înalt monument secular al orașului, străjuiește **Piața Zamkowy**. Acest monument a fost ridicat de către regele Wladysław IV în memoria tatălui său, Zygmunt III Vasa, cel care în 1596 a mutat capitala regatului polonez din Cracovia la Varșovia. Columna îl înfățișează pe regele Zygmunt ținând în mâna dreaptă o sabie, simbol al curajului, iar în mâna stângă o cruce care simbolizează dorința de a ocroti orașul de forțele răului. Legenda spune că dacă sabia va cădea din mâna regelui, atunci un mare dezastru se va abate asupra orașului și a locuitorilor săi.

Mai spre sud se află așa numita **Rută Regală**, cu foarte multe locuri clasice, **Palatul Prezidențial**, **campusul Universității din Varșovia**, **Palatul Wilanów** care era reședința fostului rege Ioan al III-lea Sobieski, recunoscut pentru arhitectura în stil baroc. Această stradă, un fel de Champ Elysee al Poloniei este tot timpului animată, iar în perioada sărbătorilor de iarnă este deosebit de frumos împodobită, altfel în fiecare an.

Cimitirul Powązki este unul dintre cele mai vechi cimitire din Europa. În el se află foarte multe sculpturi, unele dintre ele fiind realizate de sculptori polonezi renumiți din secolele XIX respectiv XX. Din moment ce servește comunităților religioase din Varșovia, fie ele catolice, ortodoxe sau evreiești, este adesea numit necropolă. Alături se află strada cimitirului evreiesc **Okopowa**, unul dintre cele mai mari cimitire evreiești din Europa.

În foarte multe locuri din oraș cultura și istoria evreească rezonează cu cea a orașului. Printre cele mai bune exemple sunt: **Teatrul evreiesc, orfelinatele Janusz Korczak și Nożyk Synagogue** și pitoreasca stradă **Próżna**. Paginile tragice de istorie ale Varșoviei sunt comemorate în locuri precum **Monumentul Eroilor Ghetoului**, resturile zidului ghetoului de pe strada Sienna etc.

Există multe locuri ce comemorează istoria eroică a Varșoviei. **Pawiak,** de exemplu, este o pușcărie infamă a Gestapo-ului german unde se află în prezent un monument funerar și ruinele care păstrează câteva celule. **Citadela Varșovie**i, este o fortificație din secolul XIX construită după înfrângerea Revoltei din Noiembrie. Un alt monument important, **statuia Micului Insurgent**, localizată la meterezele orașului vechi, comemorează copiii care au ajutat la transmiterea mesajelor în timpul Revoltei Varșoviei, în timp ce monumentul impresionant **Revolta din Varșovia** construit de Wincenty Kućma, a fost ridicat în memoria marii insurecții din timpul celui de al Doilea Război Mondial.

În Varșovia foarte multe locuri au legătură cu opera lui **Frédéric Chopin**. Inima compozitorului polonez se află înhumată în interiorul Bisericii Sfânta Cruce din Varșovia, iar în timpul verii, la Statuia lui Chopin din **Parcul Regal Baths** multă lume asistă la numeroase concerte de pian.

Varșovia este unul dintre cele mai verzi orașe europene, iar complexul **palatului Lazienki**, cu superbul său parc datând din secolul al XVII-lea, acolo unde se află **„Palatul pe apă"** – reședința de vară a regilor Poloniei și care se întinde pe o suprafață de aproximativ 76 ha, este considerat una dintre bijuteriile „tezaurului" Poloniei și unul dintre cele mai frumoase parcuri din Europa. Pe timpul verii, **parcul Łazienki** este locul preferat de recreere pentru mai mult de jumătate dintre locuitorii Varșoviei, și în cadrul său sunt incluse numeroase palate, case de vară, lacuri, pavilioane, conace, grădini superbe, monumente istorice, cafenele și restaurante. Totodată, este un loc deosebit de important și pentru iubitorii de muzică, în fiecare zi de sâmbătă și duminică, din mai până în septembrie, fiind organizate concerte sau recitaluri de pian în grădinile cu trandafiri ce împrejmuiesc cel mai faimos monument dedicat lui Frédéric (Frederick) Chopin, cel mai mare compozitor polonez. Statuia lui Chopin a fost ridicată înaintea celui de-al Doilea Război Mondial, iar copacul stilizat de deasupra statuiii compozitorului reprezintă mâna și degetele unui pianist. Parcul Lazienki este faimos și prin fauna sa, prin el circulând nestingheriţi o sumedenie de păuni (minunaţi vara, cu cozile lor înfoiate), lebede, veverițe, porumbei și rațe.

În numărul viitor vă povestesc despre Varșovia din zilele noastre și cum e ea un exemplu de capitală europeană. Cu adevărat. Va urma.

Tiberiu-Ioan Bociat

Rețete de primăvară

Primăvara ne îmbie din nou în aer liber, la picnic sau în vizită la casa de vacanță a unor prieteni. Indiferent unde ne găsim la sfârșit de săptămână, în mod invariabil se va încinge grătarul pe care se gătesc bucăți de carne, pește precum și nelipsiții mici.

Din nefericire, pasta de mici nu întotdeauna este cea pe care mulți dintre noi o cunosc din vremea copilăriei, atunci când aceștia se mâncau doar de două ori pe an: de 1 Mai și 23 August. Nici acum nu pot uita gustul acelor mici care se vindeau din tăvi din aluminiu la o căldură ce depășea 30 de grade, pasta fiind acoperită cu tifon. Stăteam o oră la coadă pentru câțiva mici cu muștar diluat și chiflă, toate servite pe o tăviță din carton.

Pentru cine nu se mulțumește cu micii gata preparați sau nu vrea să riște o dezamăgire, iată rețeta după care se pot prepara adevărații mititei tradiționali.

Ingrediente:

- 1 kilogram carne tocată (carne de vită de la gât, fără a se îndepărta grăsimea. În cazul în care carnea e prea slabă, se va adăuga seu de vită sau de oaie, - 150 de grame pe fiecare kilogram cântărit de carne
- 8 grame de piper proaspăt pisat mărunt
- 12 grame de cimbru uscat cât mai proaspăt, pisat mărunt
- 4 grame de enibahar pisat mărunt
- 2 grame de coriandru pisat mărunt
- 2 grame de chimion turcesc pisat mărunt
- 1 gram de anason stelat pisat mărunt
- 8 grame de bicarbonat de sodiu
- 1 linguriţă de zeamă de lămâie
- 1 lingură de ulei
- 1 căpăţână de usturoi
- 500 ml zeamă de oase
- 1 lingură de sare

Se fierbe o zeamă din oase de vită cu măduvă, care se scade bine, din 500 grame de oase la fiece kilogram de carne. Se frământă carnea într-un vas, adăugând la început bicarbonatul de sodiu, care se stinge cu zeama de lămâie. Jumătate din zeama de oase şi toate celelalte condimente, cu excepția usturoiului, se adaugă treptat, uniform şi puţin câte puţin. Amestecul se acoperă şi se pune în frigider o zi şi o noapte, după care se scoate, se lasă câteva ore la dezmorţit, apoi se mai frământă o dată cu restul de zeamă de oase rece. Se face un mujdei de usturoi cu apă călduţă dintr-o căpăţână pentru fiecare kilogram de carne, care se lasă la tras o jumătate de ceas. Se stoarce mujdeiul de usturoi într-un tifon, se adaugă sucul de mujdei şi se mai frământă o dată amestecul un sfert de ceas. Se dă din nou la frigider până a doua zi. Înainte de a fi prăjiţi şi serviţi mititeii, se scoate amestecul de la frigider, pentru a se încălzi şi muia; după trei ore sau când s-a dezmorţit amestecul, se formează mititeii, se ung cu ulei pe toate părţile şi la capete şi se lasă sa stea la zvântat o oră. Se prăjesc pe jar iute de lemne sau cărbune, ungându-se din când în când cu mujdei, aşa ca să prindă o crustă rumenă de jur-împrejur. Nu se lasă să se pătrundă complet, ca să nu se usuce sucul care conţine savoarea condimentelor. Dacă se prăjesc la foc prea mic, mititeii scad prea tare şi devin seci.

Micii se pot consuma cu muștar, dar și cu zacusca - murătură specială de mai jos.

Zaguscă-murătură à la București (și pentru vegetarieni)

Ingrediente:

- 1 kg morcovi
- 1 kg ardei Kapia
- 1 kg gogoşari
- 1 kg ceapă
- 1 kg gogonele

Morcovii se rad pe răzătoarea mică, ardeii și gogonelele se taie felii, ceapa și gogoșarii solzișori. Se amestecă ingredientele și se lasă să stea 24 de ore.

Se storc bine și se fierb într-o soluție de 650 ml oțet, 500 ml apă, 3 linguri sare și 500 grame zahăr.

Soluția se dă în clocot, apoi se fierbe împreună cu zarzavaturile 15 minute. Se lasă să se răcească, se stoarce din nou și se adaugă un sos făcut din 600-700 ml ulei și 2 pahare de muștar.

Cantitățile fie se pot reduce proporțional, fie se poate pregăti mai mult și se poate pune surplusul în borcane, pentru a fi consumat ulterior.

Salată de primăvară (și pentru vegetarieni)

Această salată poate constitui un aperitiv elegant și deosebit, putând fi consumată și de vegetarieni.

Ingrediente:

- 2 tipuri de salată verde
- 3-4 bucăți anșoa din borcan tăiate mărunt
- 150 grame somon afumat tăiat felii
- 15 roșii cherry tăiate în jumătăți
- 100 grame brânză cu mucegai albastru tăiată cuburi
- 3 ouă fierte și tăiate bucăți
- 2 bucăți avocado tăiate cuburi
- 4 cepe verzi tăiate mărunt

Sosul:

- zeama de la 2 lămâi
- 2 linguri muștar
- o linguriță zahăr
- sare, piper
- ulei de măsline

Se amestecă ingredientele pentru salată într-un vas potrivit. Se pregătește sosul separat, se toarnă pe ingredientele deja amestecate și se amestecă din nou. Se servește imediat.

Pagină realizată de **Cornelia Varga**

Raport...

(Urmare din pag. 3)

Se asigură transport școlar la Sânnicolau Mare pentru elevii claselor I-VIII cu microbuzul Primăriei pentru 16 elevi și cadre didactice de la Sânnicolau Mare la Cenad.

S-a asigurat întreaga cantitate de combustibil solid necesară încălzirii claselor.

12. Cultură și sport

- un muzeu
- o bibliotecă comunală
- o bibliotecă școlară
- o formație de tamburași sârbi (copii)
- o echipă de fotbal în campionatul județean
- 3 pensiuni
- un club sârbesc
- un teren sport amenajat cu vestiare și grup sanitar
- un miniteren sport

13. Servicii sociale

- persoane cu handicap gr. grav - 46, gr. accentuat - 60, gr. mediu - 7
- asistenți personali pentru persoane cu handicap gr. I - 13
- beneficiari de ajutor social Legea nr. 416/2001 – 4 dosare -7 persoane

14. Serviciul voluntar de pompieri

- 2 autotunuri în stare bună
- 1 microbuz pentru pompieri
- un șofer angajat
- formație pompieri voluntari – 14 persoane.

Publicaţie realizată cu sprijinul
Consiliului Local Cenad
şi al Primăriei comunei Cenad, judeţul Timiş
(www.cenad.ro)

Colegiul de redacţie: **Gheorghe Anuichi, Duşan Baiski, Bene Tamás, Tiberiu Bociat, Slavka Bojin, Gheorghe Covaci, Dorin Dronca, Oana Erdei, Fodor Francisc, Pauline Huschitt, Milenco Iancov, Gheorghe Ivașcu, Miroslav Marianuţ, Dan Muntean, Rodica Pitic, Cornelia Varga**
Responsabilitatea pentru conţinutul materialelor revine exclusiv autorilor.
Materialele se pot trimite prin e-mail:
dusanbaiszki@gmail.com
Anonimele nu se iau în considerare.
Editor: Duşan Baiski
Tipografia Artpress, str. Cermena 1, Timişoara 300110, tel. 0256 293 809, fax 0256 293 975.

ISSN 1222-5843

Uniunea Europeană...

(Urmare din pag. 16)

în cadrul sistemului asigurărilor pentru şomaj, în condiţiile prevăzute de lege pentru cetăţenii români;

p) dreptul solicitanţilor de azil minori de a avea acces la învăţământul antepreşcolar, preşcolar şi şcolar obligatoriu, în aceleaşi condiţii ca şi minorii cetăţeni români, cât timp nu se pune în executare o măsură de îndepărtare a acestora sau a părinţilor lor de pe teritoriul României;

q) dreptul la decontarea, pe bază de cerere, a cheltuielilor de transport ocazionate de deplasarea solicitanţilor de azil la instanţa de judecată pentru a participa la termenele de judecată, dacă procesul se desfăşoară în altă localitate decât cea în care este cazat, iar deplasarea se realizează cu mijloace de transport auto, feroviar, la clasa a doua sau naval;

r) dreptul de a fi vizitaţi de membrii familiei, reprezentanţi ai organizaţiilor şi organismelor neguvernamentale naţionale sau internaţionale cu atribuţii în domeniul azilului sau al respectării drepturilor omului, autorizate şi acreditate în condiţiile legii, precum şi de reprezentantul legal;

s) dreptul de a i se furniza, la cerere, informaţii juridice şi procedurale, inclusiv informaţii privind procedura în faza administrativă, în condiţiile legislaţiei privind ajutorul public judiciar în materie civilă, luând în considerare situaţia personală a străinului;

ş) dreptul de a i se furniza, la cerere, în condiţiile legislaţiei privind ajutorul public judiciar în materie civilă, luând în considerare situaţia personală a străinului, informaţii cu privire la motivele hotărârii de respingere a cererii de azil, la procedura de contestare a ordonanţei prin care a fost dispusă măsura plasării într-un spaţiu închis special amenajat, precum şi referitoare la posibilitatea de contestare a deciziei prin care a fost dispusă acordarea, limitarea sau retragerea condiţiilor materiale de primire

Pentru a beneficia de drepturile prevăzute de lege, Inspectoratul General pentru Imigrări atribuie solicitanţilor de azil un cod numeric personal, care se înscrie în documentul temporar de identitate.

Dacă solicitantul nu dispune de mijloace materiale, Oficiul Român pentru Imigrări îi poate stabili un loc de reşedinţă şi îi asigură asistenţă materială necesară pentru întreţinere, pe întreaga durată a procedurii de azil.

Accesul la educaţie al solicitanţilor de azil minori. În vederea facilitării accesului la sistemul de învăţământ românesc, solicitanţii de azil minori beneficiază, în mod gratuit, de un curs pregătitor intensiv în vederea înscrierii în sistemul naţional de învăţământ. Cursul pregătitor este organizat de Ministerul Educaţiei Naţionale şi Cercetării Ştiinţifice, în colaborare cu Inspectoratul General pentru Imigrări. Solicitantul de azil minor este înscris la cursul pregătitor în termen de 3 luni de la data depunerii cererii de azil. Concomitent, solicitantul de azil minor poate fi înscris ca audient în anul de studii corespunzător.

Mica publicitate

Felicitări

Redacția revistei „Cenăzeanul“ vă urează, cu prilejul zilei dumneavoastră de naștere, multă sănătate, putere de muncă și noroc! La mulți ani!

- Elena Flonta (20 mai)
- Slavka Bojin (21 mai)
- Gheorghe Covaci (24 mai)
- Dorin Dronca (3 iunie)
- Dușița Roșu (9 iunie)
- Gheorghe Ivașcu (12 iunie)
- Tomislav Giurici (17 iunie)

Aniversări

La 30 iunie 2017, se împlinesc 91 de ani de la nașterea lui Ion Strungariu, cel care, în calitate de profesor, a învățat limba și literatura română multe generații de cenăzeni.

Comemorări

Pe 15 iunie 2017, se împlinesc cinci ani de la trecerea în eternitate a lui Gheorghe Doran (1933-2012), profesor de limba și literatura română, om de cultură, sciitor, fondatorul revistei „Cenăzeanul“. Fie-i țărâna ușoară!

TALON

pentru mica publicitate

- se completează cu litere mari -

Nume.....

Prenume.....

Adresă.....

Telefon/e-mail.....

Categoria anunțului (vânzări, cumpărări, închirieri, felicitări, aniversări, comemorări, decese)**:**

.....

Textul anunțului:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Pentru publicarea anunțului în revista „Cenăzeanul“, talonul se depune la secretariatul Primăriei Cenad, în orice zi din lunile impare și până cel târziu în data de 20 ale lunii în lunile pare. Se acceptă și fotografii. Revista apare de șase ori pe an, în primele zile ale lunilor impare (ianuarie, martie, mai, iulie, septembrie, noiembrie.

Anunțurile vor apărea și pe site-ul oficial al comunei Cenad, www.cenad.ro, în cadrul formatului digital al revistei.

Non-Stop "Clara" ✝
de cea mai înaltă calitate, la cele mai mici prețuri
- Sicriu 40% reducere plus alte servicii gratuite
Pentru detalii, informații și urgențe sunați la:
0723 375 606
0784 029 528
CLARA
TRANSPORT INTERN ȘI INTERNAȚIONAL
"Alături de dumneavoastră in momente grele!"

Cenăzeni la concursul județean „Lada cu zestre“ - Gottlob, 2017